

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
N O. 05481

DRAY RIZN

Ephraim Auerbach

*Permanent preservation of this book was made possible
by the Pearle W. & Martin M. Silverstein Foundation*

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

אָפָרִים אַוְיַעֲרַבָּאֶד

דָּרְיֵי רַיְזָן

אַילּוּמָטְרִיךְט

פָּזָן

עַמְאָנוּעַל דָּאַמְאָנוֹא

פָּאָרְלָאָג קִינְדָּעָר-דִּינָג
בָּא דָעַם אַרְבָּעַטָּעַר רִינָג
בִּילְדוֹנָגָם קָאַמִּיטָּעַט
נוּוּ יָאָרָק, נ. י.

קינדר-ריינג ביבליואטעך

Copyright, 1937

by

FERLAG KINDER RING
of the
Educational Committee
of the Workmen's Circle

אויפן גרעניעץ פון דער וועלט

אונדזער שטוב אין לעקסענדראען איז געשטענע
באים ברײיטן שליאָה, לַעֲבֹן אַ הַלְצָעָרָן בְּרִיכָּל. או אַ
פָּוֹר אַיְזָן אַגְּנָעָפָּאָרָן, האָבָּן מִיר גַּעַהְעֶרֶת וְוי דֵי בְּרַעְמָעָר
אויפָּן בְּרִיכָּל טְרַעְשְׁטָשְׁעָן אַזְּן דֵי דַּעֲדָעָר סְקִרְיְּפָעָן אַזְּן דֵי
פָּעָרְדִּישָׁע פִּים טְוֹפָעָן.

דָּעָר עַלְטָעָרָדָר בְּרוֹדָעָר, וְאוֹוקָעָן, האָט אַונְדוֹ אַמְּאָל
גַּעַנְגָּט אַזְּיָּה שְׂטִילָה, וְוי מַעְדְּרַצְיְּלָטָן אַסּוֹד :
— אַיְרָה וְוַיִּסְמָטָה, מִיר וְאוֹינְגָּעָן אוֹיפָן גַּרְעָנִיעָץ פָּוֹן דָּעָר
וּוְלָט . . .

וְאָס אַזְוִינָס פְּאיָזָן דֵי גַּרְעָנִיעָץ פָּוֹן דָּעָר וּוְלָטָה האָב
אַיךְ נִישְׁתָּפָּאָרְשְׁטָאָנְגָּעָן, אַזְּן אַזְּדָאָי נִישְׁתָּפָּאָרְשְׁטָעָלָעָן,
וְאָס אַזְּיָּה אַינְגָּאנְצָן אַלְטָן גַּעַוּעָן זִיבָן יָאָרָן. אַבָּעָר וְאוֹזָרָן
קָעָן האָבָּן מִיר גַּעַלְיִיבָּטָה, וְאַרְעָם עָר אַזְּן דָּאָךְ דָּעָר עַלְטָעָרָדָר
אַזְּן האָט אַזְּסְגָּעָטְרָאָכָט אַלְעָה שְׁפִילְעָרִיָּעָן.
שְׁפָעָטָעָר, וְעוֹן שְׁרַעְטָעָלָעָה האָט זִיךְרָנָה גַּעַשְׁפִּילָטָה מִיטָּה
נָעָחָרִים, האָט עָר זִיךְרָנָה בָּאָרִימָטָה :
— מִיר וְאוֹינְגָּעָן אוֹיפָן גַּרְעָנִיעָץ פָּוֹן דָּעָר וּוְלָטָה, אַזְּן
אַיְרָה נִשְׁתָּפָּאָרְשְׁטָאָנְגָּעָן . . . בָּעָן . . .

מוֹרְקָעָן, אַיְנְגָּלָן מִיטָּה רְוִיטָעָה האָר אַזְּן אַפְּאָרְרִיסָעָנָעָר
נָאָזָן, האָט נִשְׁתָּפָּאָרְשְׁטָאָנְגָּעָן לְיִזְוָן וְאָס שְׁרַעְטָעָלָעָה בָּאָרִימָטָה
זִיךְרָנָה, האָט עָר אַזְּן גַּעַטְמָאָן :

— דֵי גַּרְעָנִיעָץ פָּוֹן דָּעָר וּוְלָטָה אַזְּיָּה אוֹיפָה יְעַנְעָר וְיִיטָּה
סְמַבְּטִיוֹן אַזְּן דָו בִּיסְטָה לְיִגְנָעָר, אַ קְוַצְעְפִינְדִּיקָה.
שְׁרַעְטָעָלָעָה אַזְּיָּה אַהֲיָמָנָגָעָקָומָעָן מִיטָּה צְעַדְדָאָפָעָט
פְּנִים, אַבָּעָר עָר האָט זִיךְרָנָה גַּעַהְאָלָטָן גְּרוּוּסָה בַּיְהָזָה וְאָס

ער האט דערלאנט מורךען אין דער נאָז אַריין. בִּיְד
נאָכט, וווען מיר אלע דריי, — וואָוקע, אַיך אָז שרעטע-
לע, — זענען געלען אַיז ברײַטן בעט אָז האָבָן שווֹן
געוואָלט אַנְשֶׁלָּאָפָן ווּוֹרָן, האָט שרעטעלע פֿלוֹצְלוֹגָן
זיד אַנגָּרוֹפָן:

— מורךע אַיז אַרוּיטער גּוֹלָן, אַבעָר אַיך בֵּין אַ רְיָז...
וּוְאָוקע האָט שווֹן געהאלטן פֿאַרְמָאַכְט דִּי אוּינָן,
נאָר וווען ער האָט געהערט ווּאַס שרעטעלע האָט גּע-
זָאנָט, האָט ער זיד געגעבען אַ זעַזָּאָוִית, אַנגָּעוּכָאָפָט
שרעטעלען בֵּי דִי אַקְסָלָעָן אָז אַנגָּעוּהָיוּבָן אַים צָו
טרְיִיסְלָעָן:

— האָט שווֹן אוַיסְגָּעָפְּלָאָפְּלָט אָז דָו בִּיסְט אַ רְיָז?
שרעטעלע האָט געצייטערט פּוֹן שרעַע אָז אַיך
אלְיִין האָב זיד אַרוֹנָטער גּוּרָקָט אַונְטָעַר דָעַר קָאַלְדָּרָע
אוּ מע זָאָל מִיךְ נִישְׁתְּ אַנוּן.
— נִיְיָן, נִשְׁתְּ דָעַרְצִילָט, — האָט זיד שרעטעלע גּע-
בעַטָּן, — נָאָר דערלאנט אין דער גּוֹלְנִישְׁעָר נאָז זַיִן
נָעַר ...

וּוְאָוקע אַיז גּוֹעָען אַ שׂוֹוָאַרְצָעָר, אַ דָּאַרְעָר, מִיטָּ-
צְוּוִיִּ הַוִּיכָּע ווַיְנַקְּלָעָן אַין שְׁטָעָרָן, ווּאַס האָבָן אוַיסְגָּע-
קָוָקָט ווְיַהֲרָנָעָר, — מִשָּׁה רְבִינָס הַעֲרָנָעָר האָט מַעַוְּ-
זִיְּ גְּעוּרָפָן. אָזָן דִי אוּינָן זִיְּנָעָ, אַז זִיְּ האָבָן זִיְּ אַנְגָּ-
צָוָנָן, האָבָן זִיְּ אַין דָעַר פֿינְצְטָעָרָעָר נַאֲכָט גּוּבָרָעָט ווְיַ-
הָאַלְעָוּוּשָׁקָעָם. אַיצְטָה האָט זִיְּ מִיר גּוּדָאָכָט אָז דָוָדָע
דָעַר קָאַלְדָּרָע בְּרָעַנְטָעָר מִיךְ מִיטָּ וַיְנַעַּ אַוְיָנָן.

— גּוּדָעָנָה, שרעטעלע, — האָט ער אַים פֿאַרְזָאָנָט,
— טָאָמָעָר ווּעַסְטוֹ אוַיסְפְּלָאָפְּלָעָן, ווּעַל אַיך דִּיךְ מַאֲכָן
פָּאָר אַים רְיָן.

לְאַמִּיק אָפָּ, — האָט שרעטעלע אַומִּיסְטָן גּוּרָעָט
מִיט אַ פֿאַרְשֶׁלָּאָפָן קוֹל, — אַז אַיך ווּל גָּאָר שְׁלָאָפָן.

קײַינער האט נישט געטארט וויסן או מיר זענען
ריין. וואָוקע האט אונדו פֿאַרְזָאנַט מיטן האָבָן ווּאַרט
או מיר זאלן אַפִּילּו קֵיַן פֿיפֶם נישט טָאָן דערפָּן. נָאָר
מִיד דְּרִי, — וואָוקע, אַיך אָונְ שְׁרַעַטְעַלְעַ, — האָבָן גַּעַן
וואַיסְט אָז דֻּעַם סָוד האָבָן מִיר גַּעַדְאָרְפַּט האָלְטָן בַּיַּיַּן
סְיוּעַט קוּמָעַן דַּעַר טָאָג אָז מִיר ווּלְזָן זִיךְ אַנטְפְּלָעַקְוּ
פֿאַר דַּעַר ווּלְטַ.

פֿרִיעָר האָבָן מִיר נָאָר אַלְיַין נישט גַּעַוָּאָסְט אוּמִיד
זענען רֵיַן. נָאָר וואָוקע, וואָס אִיז גַּעַוָּעַן דַּעַר עַלְטַעַן
דַּעַר. — עַר אִיז שְׂוִין אַלְטַעַן גַּעַוָּעַן צָעַן יָאָר, — האָט אַונְדוּ
אמָאָל בִּיְנָאָכְט דַּעֲצִיְּלַט דֻּעַם סָוד :

— מִיר אלְעַדְרִי זענען רֵיַן . . .

— אָז וואָס דַּאְרָפָן רֵיַן טָאָן ? — האָבָן אַיך גַּעַפְּרָעָגְט.

— שאָ, רַעַד נישט אֹוי הָוֵי, — האָט מִיר וואָוקע
אוּוְעַקְגַּעַלְיִיגְט אַהֲנָט אַוְיָפְן מוּלְקָ, — קײַינָעַר טָאָר נישט
ווּיסְן . . . אַפִּילּוּ טַאַטְעַ-מַאַמְּעַ אַוְיךְ נישט . . .

אַבְּעָר מִיר אִיז אוּסְגַּעַנְגַּעַן דָּאָס חַוִּת צָו ווּיסְן
וּאָס רֵיַן דַּאְרָפָן טָאָן, אָז אַיךְ האָבָן שְׂוִין נישט גַּעַרְעָט
אוּפְּפָן קוּלְ, נָאָר גַּעַמְאָכְט מִיטְדִּי לִיְּפָן :

— וואָס דַּאְרָפָן רֵיַן טָאָן ?

וָאָוקע האָט זֶיךְ אַגְּנָעָהִיבָּן אַרְזְמַצְקוּקָן אוּתְהַאַלְעַט
וַיִּתְנוּ, אַבְּעָר שְׁרַעַטְעַלְעַ האָט נישט גַּעַוָּאָסְט אָז בַּיַּיַּן
אִים אוּסְגַּעַכְאָפְט דִּי ווּרְטָעָר :

— רֵיַן דַּאְרָפָן מַלְחָמָה האָלְטָן מיטן שָׂוָר-הַבָּר.

— וואָס אִיז דַּעַר שָׂוָר-הַבָּר ?

— דַּעַר שָׂוָר-הַבָּר אִיז אָז אַקְמָ, וואָס אִיז אֹוי גְּרוּסָם,
אוּעַר פֿאַרְנָעָט אַהֲלָבָע ווּלְטַמָּ. אוּעַר גַּטְאָט אַשְׁטוּסָם
מִיטְדִּי הַעֲרָנָעָר, צִימָעָרְטָן דִּי נַגְּנָצָע עַרְדָּ, אָז דִּי בָּרָגָן
אוּידָן.

שרעטעלע וויסט אלצדינגע. ווי קליען ער איז, שטופט
ער אומעטום די נאזו און צו אלצדינגע הערט ער זיך צו.
נאר מיר איז די גאנצע זאך נישט געפעלן : מילא, זיין,
אריזו או קיינער זאָל דערפּוֹן נישט וויסן, אַרט מיך נישט,
אַבער דער שור-הבר . . .

— פֿאַרוּאָם דְּאַרְפּוֹן מִיר מַלחֲמָה האַלְטָן מִיטֵּן שָׂוֶר-

הבר ?

וואָוקע האַט אַשְׁטִילָן הוֹסְט גַּעֲטָן אָז גַּעֲוָאַלְט
אנַהֲיִבּוֹן צוֹ רָעָדָן, נָאָר שְׁרַעַטְעַלְעָן האַט שְׁוִין גַּעֲרָעְט
פֿאַר אִים, אָז אָז אַחֲסְט :

— וַיְיַלְּ דַעַר שְׂוֶר-הַבָּר האַלְט דַעַם לְוִיתָן בַּיִם עַק
אָז לְאָזֶת אִים נִשְׁתַּמְּתָה זִיךְּ אַשְׁאָקָל טָאוֹן . . . דַעַר לְוִיתָן
איַז אַפִּישׁ, וַיָּאָס לְיִגְתּוֹ אַין יִם פּוֹן אַיִן עַק וּוּלְטָן בַּיִם דַעַר
אנְדָרְעָר.

אַיךְ האַב זִיךְ גַּעֲגָבָן אַז עַז-אוֹתָה אָז אַז דַעַר פִּינְ-
צְטָעָר זִיךְ אַיְינְגָעָסְטָן מִיטָּן די אַוְינְגָן אַין שְׁרַעַטְעַלְעָן.
אוֹא פִּיצְוּנִיךְ, אוֹא קוֹצְעִפְּנִידְיךְ, אוֹא אַיךְ בַּעַט אַיבָּעָר
אַיְיָעָר כְּבוֹד ! מַעֲשָׂות דַעְרַצְיָילָט ער מִיךְ ! נָאָר דָאָס
הָאָרֶץ האַט מִיר גַּעַצְיָטרָט אָז אַיבָּעָרָן גַּאנְצָן לְיִיבָּר
וְעַנְעָן מִיר אַומְגָעַלְאָפָּן נָאָדָלָעָן. גַּליַּיךְ אַין פְּנִים האַב
אַיךְ אִים אַרְיִינְגַּעַשְׁעַפְּטָשָׁע :

— וַיָּאָס אַרט עַס אַונְדוֹן אַז דַעַר לְוִיתָן שְׁאָקָלָט זִיךְ
ニְשָׁט ?

נָאָר שְׁרַעַטְעַלְעָן איַז גַּעֲוָעָן קָאָלָט וַיְיַלְּ גַּולְן. ער
הָאַט זִיךְ אַוְיסְגַּעַדְרִיכְיָת צוֹ וַיָּאָוָוקָעָן אָז גַּעֲרָעְטָן נָאָר צוֹ
אִים, וַיְיַלְּ צוֹ מִיךְ וּוּאַלְט אִים נָאָר נִשְׁתַּמְּתָה אַנְגָּעָשְׁטָאָנוֹן צוֹ
רָעָדָן :

— אוֹ דַעַר לְוִיתָן גִּיט זִיךְ נִשְׁתַּמְּתָה קִיּוֹן שְׁאָמָלָן, קָעוֹ ער
ニְשָׁט אַיבָּעָרְקָעָרְן די וּוּלְט . . .
אַשְׁוֹוִים אַיז מִיךְ בָּאַפְּאָלָן. אַיבָּעָרְקָעָרְן די וּוּלְט

— וויל דער שור-חבר האלט דעם לוייטן באם עק אוון לאזוט אים
נישט זיך א שאקל טאן

איו בי אים נארנישט . . .

— איד וויל נישט איבערקען די וועלט, — האב
איד כמעט ווי געווינט, — מיר אלין וועלן זיך איבער-
קען . . . טאטע-מאמע וועלן זיך איבערקען . . .
דא האט זיך שווין ארײַנגגעמשט וואווקע און מיט
געציילטוע ווערטעד מיר גענבען צו פאָרְשְׁטִינוּ :
— איז די וועלט ווועט זיך איבערקען, וועלן ייזוּ
פאָרוֹאָרְפּוּ ווערְנוּ קיַין אֲרַצֵּי-שָׂרָאָל.

אייצט האב איד שווין פאָרְשְׁטְּאָנוּן און איד ביז
געווען שטארק איז כעם אויפּוּ שׂוֹר-הַבָּר, וואָס עֶר
האַלְטְּ-צֹו דַעַם לְזִיתָן בַּיּוֹם עַק אָז לְאָוֹת אִם נִשְׁתַּחַת זיך
אֲשָׁאָקָל טָאָן.

איד האב געווואַלְטַ נָאָר עַפְעַם פְּרִיעָן, אָבָּעָד וואווקע
איו שווין געלען מיט אָן אָפּוּן מויל און האט געמאָכָט
וּ . . . פִּוּ . . . — אָוַיְ אַיְן עֶר גַּעַשְׁלָאָפּוּן, — אָוַן שְׁרָעָ-
טָעַלְעַ האַט זיך צוֹנוֹיְפֿגְּדָרְדִּיט ווי אַקְעַצְלַ.

פּוּן יַעֲנַעַר נָאָכָט אָן זַעַנְעַן מִיר גַּעַוְעַן רִיאָן. קִיְּנַעַר
הַאַט דַעֲרָפּוּן נִשְׁתַּמְתַּג גַּעַוְאָסְטַ, נָאָר מִיר דָרְיַיְ האָבָן באָ-
הַאַלְטְּעַנְעַרְהִיְט זיך גַּעַרְגִּיט צֹו דַעַר מַלְחָמָה מִיטַּן שָׁוָרָ-
הַבָּר.

הַיְנַטְעַר אָונְדוּר שְׁטוּב איוּ גַּעַוְעַן אֲפָעַלְד, וואָס
הַאַט זיך גַּעַצְיָנְן אָוַיְ ווַיְיט, אָז דַעַם בְּרַעַן האַט מַעַן
נִשְׁתַּג גַּעַקְעַנְט זַעַן. עַטְלַעְבַּע קָאָרְשְׁנְבִּיְמָעַר זַעַנְעַן גַּעַ-
וָאָקְסַן לְעַבְנַה הַוִּתְאַמְּנָה אָזָן אָנְהִיְבַּז וּמַעַר האָבָן דַיְ רְוִיטַעַ
הַאַרְשַׁן גַּעַוְוִיגַט זיך צַוְּיִשְׁן דַיְ גַּרְינַע בְּלַעַטְעַד אָז גַּעַ-
וָוָאָנְקַעַן צֹו אָונְדוּז ווי אָוְיגַן.

בְּיִטְאָג פְּלַעַגְנַע מִיר זיך אָוְוָקְזַעַן אָונְטַעַר אֲבוֹים
אוּן וואווקע האַט אָונְדוּז אָרְיִינְגְּגַעַשְׁפְּטַשְׁעַט אָז דַי
אוּעָרַן :

— אָוּ מִיר וְאוֹיְנָעָן אוֹיְפָן גַּרְעָנָעָץ פָּוּ דָעָר וְוַעֲלָט,
וְוַעֲלָן מִיר אַרְיֵבְעָרְגִּין אָוּפָה יַעֲנָעָר זִיְיט גַּרְעָנִיָּן אָוּ
דָּאָרְטָן וְוַעֲלָן מִיר כָּאָפָן דָעָם שָׂוָר-הָבָר . . .
— אֶבְעָר מִיר זַעַנָּעָן דָאָד קַלְיִינָעָן קִינְדָעָר, — הָאָב
אִיד זִיךְ גַּעֲבָעָטָן בַּיְוַאֲוּקָעָן.
— מִיר פָּאָרְשָׁטָעָלָן זִיךְ נָאָר פָּאָר קַלְיִינָעָן קִינְדָעָר, —
הָאָט וְאוֹוְקָעָ שְׁמַרְעָנָג גַּעֲנָטְפָעָרט, — אָוּ סָע וְוַעַט קוּ-
מָעָן דִּי צִיְיט, וְוַעֲלָן מִיר מִיטָּמָאָל גַּעַבָּן אָוּ וְוַאֲקָט אָוּ
מִיר וְוַעֲלָן וְוַעֲרָן אַמְתָעָ רַיְזָן . . .
— הָאָלָט! וְוַיְזָ נִישְׁטָן! — הָאָט וְאוֹוְקָעָ גַּעֲשָׁרִין, —
עַמְעַצְעָר קָעָנוּ נָאָר וְעָנוּ אָוּ דָעָר שָׂוָר-הָבָר וְוַעַט אַונְטָעָר-
שִׁיקָּן זַיְינָעָ פִּיפְעָרְנָאָטָעָרָם צָוּ דָעְרָשְׁטִיקָן אַונְדוּ . . .
יָא, דָעָר שָׂוָר-הָבָר הָאָט פִּיפְעָרְנָאָטָעָרָם, וְוַאֲסָפָלְגָן
וְוַאֲסָעָר הַיִיסְטָן זַיְיָ. זַיְיָ פָּאָרְשָׁטָעָלָן זִיךְ פָּאָר וְוַאֲסָאָר
וְוַיְלָט נָאָר, — פָּאָר קִינְדָעָר, פָּאָר קַעְלְבָלָעָר, פָּאָר הָעָ-
נָעָר, — אָוּן וְוַעַמְעָן דָעָר שָׂוָר-הָבָר וְוַיְלָ עַפְעָם אַפְטָאָן,
מָאָכוּן זַיְיָ שְׁוִין פָּוּ יַעֲנָעָם דָעָם אַמְתָן לִיְיט.
אַיְן אַיְינָעָם אֹזָא מָאָגָן בֵּין אִיךְ גַּעֲוָאָיר גַּעֲוָאָרָן נָאָר
אַסְוָד: פָּוּ יַעֲנָעָר זִיְיט וְוַעַלְט דָאָרָת קַוְמָעָן אָמָן, וְוַאֲסָ
וְוַעַט אַונְדוּ פִּירָן גַּלְיִיךְ צָוּמָשָׁר-הָבָר.
— דָעָר מָאָן פָּאָרְט אַרוּם אַיְבָעָר דָעָר גַּאנְצָעָר וְוַעֲלָט
אָוּן זַוְכָּט דִּי דָרִיְיָ רַיְזָן. עָר וְוַיִּסְטָן נָאָר נִישְׁטָן וְוַאֲוּ מִיר
זַעַנָּעָן, אֶבְעָר עָר וְוַעַט אָוּיְלָאָגָן אַרוּמְפָאָרָן, בַּיְוַאֲוּ מִיר
אַונְדוּ גַּעֲפִינָעָן, אָוּן דַעֲנָסְטָמָאָל . . .
אָוּיְלָהָאָט וְאוֹוְקָעָ דַעֲצִיְילָט, אָוּן נָאָר אַינְגִיכָן אִיזְזָ
טַאֲקָעָ דָעָר מָאָן גַּעֲקָוְמָעָן.

א פרעמדער איז געקומען

ווארוקע האט דער ערשותער דערזען דעם פרעמדן מאן, וואס איז געקומען פון יענער זוית בריקל. מיר אלע דריי האבן זיך געשפלט אין דרייסן און איז מיטן דערינען האט ווארוקע א שפּוֹנוֹנְגַעַטָּן מיט א געשרי:
— ער גויט . . .

— ווער גויט? — האב איך געפרענט און געוווכט מיט די אויגן אוית אלע זויטן.

— שא, שרי נישט אוי הויך, — האט ווארוקע אוית מיר אנגגעשרהין און מיט דער האנט האט ער געוויזן צום שטויביבן זועג אוית יענער זוית בריקל. פון וואנעם האט ווארוקע געווואסט או סאיין ער, וויס איך נישט, אבער או איך האב זיך אינגעוקט אין אים פונזוייטנס, זענען מיר די פיס מיט אמאָל געוזאָרֶן גראַנְג און דאס הארץ אין מיר האט זיך אングעהיבן צו ווינן ווי דער אומרו פון א זיגער.

ויאָרָעָם וויסו דארפֿט איך, איז מיר האבן געהאלטן אין איין רעדן פון אים, מיר האבן זיך געליגט מיט אים און זענען אויפֿגעשטאנען מיט אים. איך האב זיך גע-וואָלָט אויסמָאָלָן זיך ער וועט אויסזען, — ווי דער רב ר' מרדכי? א ייד מיט ברײַיטע פֿליַיצָעַם, מיט א גע-קְנִיטְשָׁתְּן שטערן, א צעשפֿרִיטָעַר בָּאָרְד? נײַן, אַגְּ-דערש. זיך שימשל דער וואָסְעַרטְרַעַנְעַר? א געבייגע-נער, — די שועערע קאנען וואָסְעַר וואָושען אים אַרְוַן-טער צו דער ער, — מיט צעפאָטְלָטָע האָר, באָרוּעוּסָע פִּס און קָאָלָעָמוֹתָנָע אַיְזָנוּ? נײַן, אַנדָּרָש. אַיְזָ לְעַקְּ-סְעַנְדָּרָעָן אַיְזָ נִישְׁט גַּעֲוַעַן קִיְּזָ אַיְזָ יַיד, וואָס איך האָב

מיר האבן געה אלטן אין איזן רידין פון אים

זיך געכענט אוייסמאָלָן אוֹ דער פרעמדער זעם אוַיס
וּיד ער. אַנדערש... אַנדערש...
ווען וועט ער שווין קומען? — האָב אַיך טאג-וואַי-
נאָכט געטראָכט, — ווען?

ער נײַט...

אוֹ ער אַיז צונגעקומוּן צום בריקֵל, האָט ער זיך אַף-
געשטעלט אוֹן עַפְעַם האָט ער געקוּט צוֹוִיכּוּעַגְּנָם.
ער אַיז געווֹעַן אַ הַוִּיכּעֶר, אַ דָּאָרָעֶר, אַ גַּלְיִיכּעֶר. אַנְ-
דָּרֶשׁ אַיז ער געווֹעַן. אוּפְּנָן קָאָפֶּה האָט ער געטראָגָן
אַ קִּילְעָכִּים קָאָפְּעָלוּוֹשָׁל, וּאָסָם מִיר הַאָבָּנוֹ נָאָךְ אַזְּעַלְעַכְּסָמָּן
ニישט געווֹעַן. אַיז דער רַעֲבַטָּעֶר הַאָנָּט האָט ער
געהַאלְטָן אַ שְׁטַעַמָּן מִיט בִּיבְּקָעַלְעָד אַוְן מִיט דָּעַר לִינְ-
קָעֶר הַאָנָּט האָט ער צונגעהַאלְטָן אַ עַהְלָן, וּאָסָם האָט זִיךְ
געבעאמְבָּלָט בַּיְּ אִים אוֹיְתָהָ פְּלִיעִיצָמָּן.

— לאָמִיר אִים לְוִיפְּנָן אַנְטְּקָעָן. — האָט שַׁרְעַטְעַלְעָד
ארַיְנְגַעַשׂ עַפְטַשְׁעַט וּאוֹקָעָן אַיז אוֹיְעָ.

— נִין, מִיר טָאָרָן נִישְׁטָמָן, — האָט וּאוֹקָעָן גַּעַרְעַדְט
מעָרָמִיט דִּי לְוִיפְּנָן וּוְיִמְּטָן קוֹל, — ער דָּאָרָה אַלְיָוָן קוֹל-

מעָן אַלְיָוָן אָונְדוֹ דָּרְקָעָנָן.
אוֹן מִיר האָט זִיךְ גַּעַדְאָכָט אוֹ ער שְׁטִיטָה שְׁווֹן אוּפְּנָן
ברִיקֵּל אָפְּשָׁר אַ גַּאנְצָן טָאָג, אוֹיְ לְאָנָּגָה האָט זִיךְ דִּי צִיְּיטָמָן
געַצְיוֹגָן פָּאָר מִיר. נָאָר ער האָט זִיךְ בָּאָלְד אַוִּיסְגָּדְרִיטָמָן
מִיטָּן פְּנִים צֹ אָונְדוֹ אַיז אַרְיְבָעָרְגָּעָנָגָעָן דָּאָסָם
ברִיקֵּל.

— מאָכָט זִיךְ אוֹ אַיר קוֹקָט נִישְׁטָמִיט אִים, — האָט
וּאוֹקָעָן באָפְּוִילָן.

סְאַיְוָן גּוֹט צֹו זָאָגָן נִישְׁטָמִיט קוֹקָן אוֹיְתָהָ אִים, אַיז דִּי אַיְינָן
הַאָבָּנוֹ זִיךְ פָּוֹן זִיךְ אַלְיָוָן גַּעַוְעַנְדָט צֹו אִים. כִּיהָאָב זִיךְ
אַגְּנָעָטָאָן אַכְּחָאָן זִיךְ אַפְּגַעַעַרְטָאָן אַין אַונְדָּעָר זִיךְ.

וואוקע האט אַנְגָּעָהִיבָּן עַפְעַם צו גראבן אוֹן שְׁרַעַטַּע-
לֵעַ האט צְנוּגָמָכֶת דִּי אַיִּינַ.

— שְׁרַעַטַּעַלְעַ, דַּו קוּסְטַ מִיטַ אַיִּין אַוְיגַ — האט
וואוקע אַקְנִיפָּן גַּעֲטָאָן שְׁרַעַטַּעַלְעַ אַיִּן פָּום, אוֹ ערַ אַיִּין
אוֹשַׁ אַנְטַעַרְגַּעַשְׁפְּרוֹנוֹגָעַן פָּוּן וּוּיִיטִיךְ.

— האַלְעָמָאי גְּרָאַבְּסָטוֹ דִּי ערַד אוֹן האַלְטָסְטַ נָאָר
דעַם קָאָפַ אַוְיפָּגָעָהִיבָּן ? — האט שְׁרַעַטַּעַלְעַ גַּעַיְאָגָט
אוֹן אַ זְעִזַּעַגְבָּן וואוקען מִיטַן פָּים אַיִּן שְׁטָעַרְן. סֻעַּ
שְׁרַעַטַּעַלְעַ האט פִּינְטַ גַּעַהָאָט צו פָּאַרְשָׁוּיְגָן.
וּאַלְטַ זִיךְ גַּעַנְדִּיקְטַ מִיטַ אַ גַּעַשְׁלָעַגַּן, אַבְעַר אַיְזָעַר
וואוקע האט צְעִפְרִטַּ דִּי הַעַנְטַ, אַיִּזְ שְׁוִין דַעַר פְּרַעַם-
דַעַר גַּעַשְׁתָּאָנָעַן לְעַבְן אָונְדוֹ, — ערַ אַיִּזְ וּוּי אַוִּיסְגַּעַוּוּאַקְסָן
אַבְעַר אָונְדוֹ.

— קענט אַיר מִיד אַפְשָׂר זָאנַן, קִינְדָּעַר, וּוֹאַ סְּאַיִּוּ
דָּאַן אַיְנְפָּאַר-הַזְּוּ ?

קִינְמָאַל הַאָב אַיד נָאָר אוֹא קוֹל נִישְׁטַ גַּעַהָעָרטַ.
סְּאַיִּזְ אַרְיוֹסְגַּעַקְוּמָעַן טִיף-טִיף פָּוּן אַגְּנָוְיִינִיק אַיִּן גַּעַ
קְלוֹנְגָעַן האט עַם וּוּי וּוּן גַּרְזָם פִּירְטַ מִיטַן גַּרְזָסְטַ סְמִיךְ
אַבְעַר דִּי גְּרָאַבָּע סְטְרוֹנוּם פָּוּנָעָם בָּאָם.

וּאַוְוקָעַ אַיִּזְ גַּעַבְּלִיבָּן מִיטַ דִּי הַעַט אַיִּן דַעַר דִּיְיךְ,
אוֹוִי וּוּ ערַ האט גַּעַוְאַלְטַ דַעַרְלָאַגְּנָעַן שְׁרַעַטַּעַלְעַן, אוֹן
די שְׁוֹאַרְצָעַ אַיִּינַן זִינְעַן הַאָבָן אַרְוֹמְגַעְטָאַנְצָט אַיְפָן
פְּרַעַםְדָן. בִּיְ מִיד האט אַפְגָעָנוּמָעַן דָּאָס לְשָׁוֹן אַיִּן
שְׁרַעַטַּעַלְעַ האט עַפְעַם גַּעַפְלָאַנְטָעָרט מִיטַ דַעַר צְוָנָגַן,
נָאָר וואוקע האט זִיךְ אַגְּנָעָטָאָן אַכְחַ אַוְיָסְגַּנְעָרִיסְן
פָּוּן זָאַגְעָשְׁרִי :

— בִּי אָונְדוֹ אַיִּזְ אַיְנְפָּאַר-הַזְּוּ.

דַעַר פְּרַעַם דַעַר האט אַ שְׁמִיכָל גַּעֲטָאָן אַיִּן האט
וּאַוְוקָעַן גַּעַגְבָּן אַגְּלָעַט אַיִּין בָּאָחָ :

— אַוְעַלְכָעַ קִינְדָּעַר הַאָב אַיךְ לִיבַ, אַיר זַעַט גַּוְטָעַ

קינדרער, מיר וועלן זיין גוטע פרײַנט. פירט מיך צו איד
אהים . . .

שרעטעלע האט זיך צונעכאנט צו מיין אויער, ווי
ער וואלט אים געוואלט אָפְּבִּיסְּן, און האט מיר אַרְיִין-
געבלאָן ווערטער, וואָס זענען געווען הײַס ווי פריסעק:
— הערסט? ער האט אונדו לֵיב . . . מיר זענען

גוטע קינדרער . . .
ווײַיט האָבן מיר נישט געדארפֿט נײַן, נָאָר אַהְנָּן-
דערט שְׁפָאָן, נָאָר גַּעֲדָאָכְטָהָאָט זיך אָונְדוֹ אָוּמִיר גַּיְעָן
אָוּן גַּיְעָן. שרעטעלע האט זיך צונערכֿט צוּם פרעַמְּדוֹן
אָוּן האט אָים גַּעֲפִירְט בֵּיאָה האָנט. וואָזְקוּע אַיז גַּעַנְאָן-
געּ פָּוּן פָּאָרְנְט, ווי אַגעַנְרָאָל. אָוּן אַיך בֵּין נַאֲכַנְעַנְאָן-
געּ פָּוּן חַנְתָּן מִיט צִימַּעַרְדִּיקָּעָ פִּים.

איַן שְׁטוּבָהָאָט דָּעָר טָאַטָּע גַּעַנְבָּן דָּעָם פרעַמְּדוֹן
שְׁלוּם-עַלְיכֶם אָוּן גַּעַפְּרַעְגְּטָן:

— פָּוּן וְאַנְעָט קוּמָט אַיך?

מיר דְּרִי זענען גַּעַשְׁתָּאָנָעָן מִיט אַיְינְגַּעַהָאַלְטָעָנָע
אַטְעָמָס אָוּן גַּעַוְאָרְטָ אָוּפְּנָעָן עַנְטְּפָעָר.

— פָּוּן דָּעָר וְוַעַלְטָ קוּמָט אַיך . . .

פָּוּן דָּעָר וְוַעַלְטָ ? אָט דָּאָס אַיז ער. פָּוּן דָּעָר נָאָר עָר
וְוַעַלְטָ קוּמָט ער, ווֹילְעָד זְכַר אָונְדוֹן, דִּי דְּרִי רִיזָּן, וואָס
דָּאָרְפָּן מַלְחָמָה הַאַלְמָן מִיטָּן שָׂוָר-הַבָּר. וואָזְקוּע אַהְאָט
mir דָּעַלְאָנָגָט אֹזָא קָהָה, אָז סְאָיוּן מִיר גַּעַוְאָרְן קָאָלְט
אָוּן הַיִּם, אָוּן שְׁרַעַטְעַלְעָהָאָט פְּלוֹצְלָוָנָג אַ פִּיפָּ גַּעַטָּאָן.
דָּעָר פִּיפָּהָאָט נִישְׁטָ גַּעַטְוִיגְּט, וואָרְעָם דָּעָר טָאַטָּע הַאָט
אַפְּגַּנְעַמְאָסְטָן שְׁרַעַטְעַלְעָן מִיט אַ פָּאָר בִּיּוּעָ אַיְינָן אָוּן
הַאָט אָים גַּעַהְיִיסְּן אַרוֹיְסְּנִיְּן בַּאַלְדָּ פָּוּן שְׁטוּבָה.

— אַיך הָאָב פִּינְט אָוּ קִינְדְּרָעָר פִּינְפִּן.

אַבְּעָר דָּעָר פרעַמְּדוֹר הַאָט זיך אַרְיִינְגַּעְמִישָׁט: ער
הַאָט אַ קְנִיפָּ גַּעַטָּאָן שְׁרַעַטְעַלְעָן אַין בַּעַקְלָ אָוּן גַּעַזְאָט,

וַיְהִי עָרָ וּוְאַלְמָתָ גָּעוּוֹן דָּעָרָ טָאַטָּעָ, נִישַׁתְ דָּעָרָ טָאַטָּעָ אַיְזָ
דָּעָרָ טָאַטָּעָ :

— אַ וּוְאַוְילָ קִינְדָּ ... מַאֲלָעָ וּוְאַסְמָ אַ קִינְדָּ גִּימָטָ אַמְּאַלָּ
אַ פִּיטָּ ...

שְׁרֻעַטְעַלְעָ אַיְזָ גָּעַבְלִיבָּן אַוְן דָּעָרָ יִידָּהָאָטָ אַנְיַדְעָ-
גָּעַלְיַגְטָ דָּאָסָ זַעַקְלָ אַוְיפָּן דִּילָ. עָרָהָאָטָ עַסְפָּאַמְּעַלְעָרָ-
אוּפְּגָּעַבְוָנְדָן אַוְן הָאָטָ אַרְוִיסְגָּעַנוּמָעָן פָּוּן דָּאַרְטָן אַהִילָּ-
צָעָרָן קַעַסְטַעַלְעָ, אַ רְוִיטָם, מִיטָּ מַעַנְטַשְׁעַלְעָדָ אַוְיסְגָּעָ-
מַאֲלָטָ אַוְיפָּן דָּעַקְלָ.

מִירָ זַעַנְעָן גָּעַבְלִיבָּן גָּעַפְּלַעְפְּטָעָ. שְׁרֻעַטְעַלְעָהָאָטָ
אַוְיסְגָּעַשְׁטַרְעַקְטָ דִּיְהָאָנְטָ אַנְצְרוּרְיָן דָּאָסָ קַעַסְטַעַלְעָ,
אַבְּעָרָ וּוְאַוְוקָעָהָאָטָ אִיםָ בְּאַצְיִיטָנָסָ אַנְגְּעַכְאָפְטָ אַוְןָ אַזְוִיָּ-
אַדְרִיךְ גַּעַטְמָאָןָ אִיםָ דִּיְהָאָנְטָ, אֹזְבִּיָּ שְׁרֻעַטְעַלְעָהָאָבָןָ
יִידָּהָעַשְׁטַעַלְעָטָ טְרַעְרָןָ אַיְזָ דִּיְאַיְינָןָ. וּוְאַוְוקָעָהָאָטָ אַוְנָדוּ
גַּעַנְעָבָןָ אַ וּוְאַנְקָ אַוְןָ מִירָ זַעַנְעָןָ אַלְעָדְרִיךְ אַרְוִיסְגָּעַגְגָּנָעָןָ
אַיְזָ דְּרוּיסָןָ.

מִירָהָאָבָןָ זַיְדָ אַוְעַקְגָּעַזְעַצְטָ אַוְיָהָ דָּעָרָ פְּרִיזְבָּעָ אַוְןָ
וּוְאַוְקָעָהָאָטָ אַוְשָׁ פְּאַרְמָאַכְטָ דִּיְאַוְינוּ וּוְעָןָ עָרָהָאָטָ
גַּעַרְעַדְטָ :

— אַיְרָהָאָטָ גַּעַהְעָרָטָ ? עָרָ קְוַמְטָ פָּוּןָ דָּעָרָ וּוּלְטָ.
דָּאָסָ קַעַסְטַעַלְעָהָאָטָ אַיְרָ גַּעַוּןָ ? סָאַיְזָ נִישַׁתְ קִיְיָןָ
פְּשָׁוּטָ קַעַסְטַעַלְעָ ...

— וּוְאַסְמָהָאָטָ עָרָ אַיְזָ קַעַסְטַעַלְעָ ? — הָאָבָ אַיְדָ
גַּעַפְּרַעְגָּטָ.

— עָרָהָאָטָ דָּאַרְטָןָ דָּעָםָ שְׂוּרְהֶבְרָםָ הָעָרָנָעָרָ, —
הָאָטָ זַיְדָשְׁרַעַטְעַלְעָ אַנְגְּעַרְוּפָןָ.

— גַּיְיַ-שְׁוֹיִןַ-גַּיַּ, — הָאָטָ וּוְאַוְקָעָ זַיְדָ אַוְיסְגָּעַלְאָכְטָ, —
דָּעָםָ שְׂוּרְהֶבְרָםָ הָעָרָנָעָרָ דָּאַרְפָּןָ מִירָ זַעַנְעָןָ עַרְשָׁתָ אַפְּבָרָעָכָןָ.
אַוְיָהָ דָּעָםָ זַעַנְעָןָ מִירָ דָּאַרְ רִיאָןָ.

— אפשר טראנט ער דארטן א שפיז צו שטענן דעם
שור-הבר ? — האב אייך אריינגעווארפן א געandan.
כאטש אייך האב אליען געוואוסט או אייך רעד נאריש.
וואווקע האט מיך נאָר אַנגעוקט, אַבער שרעטעה.
לע האט זיך צעלאכט פון מיר :

— טויזנט שפיזן קענען דעם שור-הבר נישט נעה.
מען ...

מיר האבן זיך נישט געקענט צונזיפרעדן וועגן קעט-
טעלע, האבן מיר אַפְגַעַמָאכט אוֹ מיר וועלן ווארטן אוֹן
היטן בי ערד וועט עם עפערען. אַבער געעפנט האט
ער עם ערשות ביינאכט, אוֹן וואָס מיר האבן געוזן, האט
קײַן שום קינד נישט געוזן.

קאפל עפנט דאס קעסטעלע

דער פארנאכט האט זיך יונעם מאג געציינן אווי לאנג, או אונדו האט זיך געדאכט או ער ווועט זיך נאר קיינמאָל נישט ענדיקו. דער פרעמדער אויז אַרוּמְגַעְנָאָן-גען איבער אונדווער שטוב חיוֹן-אוֹן-צָוֵרִיק און מיר זענען אים נאכגענאנגען מיט די אויגן.

— ווי היסט אַיד? — האט אים דער טאטע גע-פרעגט.

— אַיד היסט קאָפֶל, — האט ער געענטפערט און האט זיך אַפְּילָו נישט אויסגעדרײַט צום טاطן, ווי סע פירט זיך או מע רעדט צו אַמענטשן.

— מיט וואָס האנדַלְט אַיד? — האט דער טאטע ווייטער נישט אַפְּנַעַלְאָוט.

— מם... אַיד האנדַלְט מיט נאָרְנִישְׁט...
דער טאטע האט פֿאַרְוּאַונְדָּרְט גַּעֲהַוְבָּן די פְּלִי-
צעס און האט צו זיך אלְיַזְנִישְׁט גַּעֲבָרְטִישְׁעַט: וואָס היסט
אַיד האנדַלְט מיט נאָרְנִישְׁט? צוֹווֹאָס וְשָׁעַ קּוֹמֶט אַ
יד קִין לְעַקְסַעְנְדָרְעַן? אַנְקָקוֹן אַונְדוּעָר שְׁטָאָט? אַ
סְּרָ אַיז דָּא וואָס צוֹ קוֹקוֹן אוֹיפָה די אַיְנְגַעְפָּלְעָנָע שְׁטִיבָ-
לְעָד, די שְׁטְרוּעָנָע דְּעַכְלָעָד אַונְ דִּי פְּרִזְבּוּעָמִיט די
צִיְּגָן...

נאָר קאָפֶל האט אים שוין נישט געהערט: ער האט אַרוּמְגַעְנָאָן אַיז גַּעֲוָעָן פֿאַרְטִיפָּט אַיז גַּעֲדָאָנְקָעָן.
דעַם טاطן. אַיז אַיְנְגַעְפָּלָן אוֹ אַפְּשָׂר קּוֹמֶט דָּעַר יַיד
פּוֹן יְרוּשָׁלָיִם.

— או אַיר קּוֹמֶט יָאַ פּוֹן ווייטע לְעַנְדָּרָע, אַפְּשָׂר נאָך
פּוֹן יְרוּשָׁלָיִם, האט אַיר אַפְּשָׂר געהערט פּוֹן גּוֹטָם אוֹיפָה

יידן ? — האט דער טאטע געזאגט און אייז שווין געווען
אביסל אין בעם.

דא האט זיך קאפל מיט אמאָל אַפְגַּנְשְׁטַעלְט, ווי א
פערד או מע האלט עם איין אינמיין לויין, און האט
אַקְהַגְּנָעָט אַוִּיטָן טאָטן מיט אַזְוִי פֵּיל צַעֲרָאַיְן דִּי
איינן, אַבְעָר גַּעֲרָעְדָּט האט ער בײַן :

— נישטְאַ קִיְּן גּוֹטְסָמָּא אַוִּיפָּה יַיְדָן, אַוְן לְאֹותָמָּא מִיד אָפָּ...
יַיְדָן דָּאָרְפָּן זִיךְ אַלְיָיִן נֻעְמָעָן גּוֹטְסָמָּא... אָודָאִי וּוּעַט מָעָן
וַיִּנְשְׁתָּאָנְטָעְרְטָרָאָן קִיְּן גּוֹטְסָמָּא אַוְן גַּלְדָּעָנָעָן עַמְּרָה-
לְעָד ...

וְאוֹוקָעָ האט מִיר אַרְיִינְגָּרוּיָמָּט אַסְׂדָּ : הַעֲרָסָט,
אייזן דָּאָרְפָּן זִיךְ אַלְיָיִן נֻעְמָעָן גּוֹטְסָמָּא... אָודָאִי האָב אָדָּ
גַּעַהְעָרָט, וְאָדָעָן ? אַיךְ האָב נִשְׁתָּאָנָעָה ? אָזָּן
הָאָט מִיר דָּאָס הָאָרֶץ דָּעַן נִשְׁתָּאָנְצִימָעָרָט ? אַוְן שְׁרָעָ-
טָעַלְעָהָאָט אַוִּיד גַּעַהְעָרָט, נָאָר ער האט דִי גַּאנְצָעָ צִיְּטָ-
גַּעַהְעָלָטָן דִי אַוִּינָן אַוִּיפָּן קַעַסְטָעַלְעָה, וּוְאָס אַזְוִי גַּעַשְׁטָאָ-
נָעָן אַוִּיפָּה דָּעָר קַאְמָאָד אַוִּיבְּנָאָן אַיְן שְׁטוּב.

מַעַן האט גַּעַדְאָרְפָּט זִיךְ פָּוּן אַיְזָן אַוִּיסְצּוֹהָאָלָטָן.
אַפְּיָלוּ דָּעָר טָאָטָה האט אַלְעָמָאָל גַּעַכְאָפָט אַקְהַגְּנָעָט אַוִּיפָּן
קַעַסְטָעַלְעָה, נָאָר ער האט אַוִּוקְגַּעַדְרִיָּט דָעַם קַאְפָּט אָזָּן
זִיךְ גַּעַמְאָכָט וּוְיָרָע זַעַט נַאֲרָנִישָׁת. אַוְן דָּעָר זִיךְ אַלְיָיִן,
קַאְפָּל, בָּאָטָש ער האט, דָאָכָט זִיךְ, נַאֲרָנִישָׁת גַּעַקְוָקָט
צַוְּ דָעָר קַאְמָאָד, האט ער דָאָךְ גַּעַכְאָפָט שְׁרָעַטְעַלְעָה
בֵּי דָעָר האנט, וּוְעָן ער האט הַינְטָעָרוּיְלָעָם אַטָּפָּ-
גַּעַטָּאָן דָּאָס קַעַסְטָעַלְעָה.

— אַיְנָגְעַלְעָה, — האט ער גַּעַזְאָגָט, — מָאָר נִשְׁתָּאָ-
וּעְלָן אַלְצְדִּינָגָן אַנְטָאָפָּן...
וְאוֹוקָעָ האט אַדְיִיסְגַּעַשְׁלָעָפָט שְׁרָעַטְעַלְעָן אַזְ-
דָּרוּסָן אַוְן אַיךְ בֵּין נַאֲכְגַּעַלְאָפָן. ער האט אַים דָּעָר-

**לאנט אַנְגֵל אַין דָּעֶר לִינְקָעֶר פָּאַלְקָעֶ אָוֹן צְוִישָׁן דִּי
צִיּוֹן אַרְיוֹסְגָּעוֹזָאנְט:**

— אויב דו וועסט וויטער שטופן די הענט וואו מע
דאָף נישט, וועסטו בי מיר וווערן אוים ריז. דו הערסט?
נאָר שְׂרֻעַטְעַלְעַ לְאָוֹט זִיךְרַעַט שְׂפִיעַן אַין דָּעֶר
קָאָשָׁע. עַד האָט אַרְיִינְגָּעָרְקָט וּוְאַוּקָעָן אַפּוֹיסְטָל אַין
פְּנִים אַרְיִין אָוֹן גַּעֲשִׁידְגָּן:

— איך בֵּין אַ גְּרָעֵסְעָרְעַר רִיז פֿוֹן אַיְיךְ בִּיְדָע . . .
אַיכְלַ אַיְיךְ אַוּוּקְבָּלָאָזְן מִיטְמִינָעַ נַאֲלַעַכְעָר, וּוּעַט אַיר
פָּאַרְפָּלְיָעַן וּוּאוֹ דָעֶר שְׂוֹאַרְצָעַר פָּעַפְעַר וּוּאַקְסָט . . .

— מאָר אִם נִשְׁתַּת פָּאָר אַוִּים רִיז, — האָב אַיךְ זִיךְרַעַט
אַרְיִינְגָּעָלְיִיגְט אָוֹן שְׁלוּם, — מִיר דָאַרְפָּן דָאָרְהָאָבָן דָּרִיז
רִיז צַו פֿוֹרְן מַלְחָמָה מִיטְמָן שְׂוֹרְ-הָבָר . . .

וּוְאַוּקָעַן האָט דָעַלְאָגָט שְׂרֻעַטְעַלְעַן דָּאָס מִינְדַּ-
סְטוּ פִּינְגָּעָרְלַ פֿוֹן דָעֶר רַעַכְטָעַר הָאָנְטָן, אַסְיָּוּן אָוֹ עַר
בָּעַט זִיךְרַעַט מִיטְמָן, אָוֹן בִּיְדָעַ הָאָבָן גַּעֲזָאנְט:
עַטְעַד, בַּעַטְעַד, צִיבְעַלְעַ, רַעַטְעַד, — מַעַן אַיְזָן שְׁוִין וּוּיְ-
דָעֶר גַּוְטָעַ פְּרִיאַנְט.

דָּרְרוּוּלְ אַיְזָן גַּעַוְאָרְן פִּינְצְטָעַר. פֿוֹן אַונְדוּזְעַר שְׁטוּב
הָאָט שְׁוִין אַרְיוֹסְגָּעוֹזָאנְטַן דָּאָס קְלִיְינָעַ פִּיְעָרְלַ פְּנוּעָם
אַכְטָעַר-לְעַמְפָלַ, אָוֹן וּוְאַוּקָעַן האָט גַּעֲזָאנְט אָז מִיר טָאָרָן
אִיצְטַ נִשְׁתַּת זִיין אַיְזָן דָרְרוּסְן, מִיר מְזוֹן הִיטְן דָעַם
פְּרַעְמָדָן, טָאַמְעַר וּוּעַט עַר נַאֲרַעַפְעַנְעַן דָּאָס קַעַסְטְּעַלְעַ
אוֹ אַונְדָּג. שִׁין וּוּלְן מִיר אַוִּיסְעָן אָז מִיר וּוּלְן דָּרְבָּי
נִשְׁתַּת זִיין.

אַיְזָן שְׁטוּב הָאָבָן מִיר גַּעַטְרָאַפְּן דָעַם טָאָטָן זִיכְרַעַט
אוּבָנָאָן בִּים טִישָׁ אָוֹן דָעַם פְּרַעְמָדָן אַרְוּמְשָׁפָאָנָעָן. דָעֶר
טָאַטְעַד הָאָט אַונְטָעַרְגָּעוֹזָאנְטַן אָוֹן גַּעַוְאָרְפָּן אַלְעַמְּלָאָל אָ
קוֹמַ אַוִּיפָּן יִדְן, אַוִּיפָּן קַעַסְטְּעַלְעַ אָוֹן וּוּידָעַר אַוִּיפָּן

יידן. זיין האבן גאנרנישט גערעדט צויזשן זיך, נאר סע האט זיך מיר געדאכט או זיין היטן אינגערד דעם אנדרען.
אך, די נאכט איז געוווען נאך לונגער פונעם פאָרַן-
נאכט. מיר אלע דריי זענען געזעסן אויף דער ערַן איז
האָבן זיך ציגעטוליעט איינגעַן צום אנדרען. וואָזקע
האָט שטילערהייט געזאגט: ער ווועט עפֿענען דאס
קעסטטעלע בײַנאכט, וווען אלע וווען שלאָפּן.
הייסט עם, או מיר טאָרַן אַגְּנַצְּעַן נאכט נישט
שלאָפּן, קייז אויג נישט צומאָכוֹן, וואָרַעַם מיר דארפּן אַס
היטן צוֹדָרְכָּאָפּן די מינוט.
דער טאָטַע האָט אַקרַעַבְּזַע גַּעֲטָמָן — אַלְעַמָּאָל
קרעכְּצַט ער פָּאָרַן שלאָפּן — אַוְן גַּעֲזָגְטַּן:
— מניע ... מַעַט דָּאָרְפּן גַּיִן שלאָפּן ...
די מאָמע, וואָס איז די גַּאֲנַצְּעַן צִיִּים גַּעֲזָעַן אַז קָידַ
אייז אַרְיִינְגְּגָעְקוּמוּן אַוְן האָט אַגְּנַעַשְׁרִינְגַּן אויף אַונְדוֹן:
— וואָס זִיכְּתָּאֵר אויף דָּרְעַד אַוְן סָודָעַט זיך?
זיך האָט אַגְּנַעַזְזַעַן דעם פרעַמְדָן אוֹ ער ווועט שלאָפּן
אייפּן טָאָפְּטָשָׁאָן אַז דער גַּרְוִיסְעַר שְׁטוּבָ
געַלְעַנְגָּר ווועט ער האָבן, האָט זיין גַּעֲזָגְטַּן, האַלְעַעוֹואָי
אויף אלע מיינע לְכַבֵּע גַּעֲזָגְטַּן גַּעֲזָאָרַן. אַז דער טָאֵ
טָע, אוֹ ער האָט זיך אוֹפְּגַּעַה יְהִיבָּן פָּוֹן דער באָנק, האָט
ער אַוְרָהָה טָאָן פָּוֹן דער זִיכְּרַת קָאָפְּלָעָן:
— לִיְגַּת זיך, ר' קָאָפְּלָן, ווַיְפַל אַז דער שִׁיר זיך אַרוֹמָּה
צּוֹדְרִיּוּן?

מיר דריי זענען געשלאָפּן אַינְעַם ברײַיטָן בעט וואָס
אייז געשטאנען אַין אַלְקָעָרֶל לְעַבְּן דער גַּרְוִיסְעַר שְׁטוּבָ
אוֹ די מאָמע אייז אַמְּאָל גַּעֲזָעַן גַּוְתָּן אַין בעט אויף אַונְהָגָן:
האָט זיין אַונְדוֹן געשטופּט אַין אַלְקָעָרֶל אַרְיָין:
— נִימְתָּשׁוֹן אַין אַיְיָעָר בְּאַגְּרַעַבְּעַנִּישׁ ...
וְוי גַּעֲקוֹיְלַעַטָּע גַּעֲנָדוֹן האָבן מיר זיך אַיצְטָ אַרְיָין-

פָּנִים מַוְיל אָיז אַיִם גַּעֲגָנֶנֶעָן אֵ רַוֵּיד אָוֹן דָּאָס פִּיעָר הַאָט עַר
איַינְגַּעַשְׁלָוֶנֶעָן

געשלעפט אין אלקערל. איזינגעטן האבן מיר זיך ווּי
די הענט וואלטן אונדו געוווען געלימטע, און אוֹ מיר זיך
גען שווין געלען אין בעט, האבן מיר מורה געהאט
איסצורען אַוְאָרט.

וואויקע האט נאר געבורטישעט:

— איצט שלאפט איר בידע און איך וועל האלטן
אַפּוֹן די אונגן. שפערטער וועל איך איזפּוּעַקְוּן דיך,
בערד ...

וּאַם? איר ווייסט נאר נישט אוֹ איך היים בערל?
די קינדרער האבן מיר גערופן: בערל-קערל, ליפּן ווי אַ
שעדל ...

וּוִיפּל מיר זענען געלען און נישט געשלאָפּן, ווייס
איך נישט. איך ווייסט נאר אוֹ איך מיט וואויקען האבן
נישט איזינגעהאלטן און זענען אַנְשָׁלָאָפּן געווארן און
פלוצ'לונג האבן מיר דערפֿילט ווי שרעטעלע טרייסלט
אונדו און ווערטער פָּאלָן אונדו אין די פְּנִימָעָר, ווי קאָל
טע האָגָלָעָן אין אַהייסן מאָג:

— שטייט-אוֹף! ער עפְּנט דאס קעסטעלע ...

מיר האבן זיך איזינגעוץט ווי מע וואלט אונדו
אונטערגעלייגט פִּיעַר און באָלֶד זענען מיר אַרְוַנְטָעָר.
געשפּרוֹנָגָעָן פּוֹן בעט. די טיר האבן מיר נאר פריער
געלאָזָט אַבְּיסָל אַפּוֹן אַזְּצָט זענען מיר אלע דריי, —
וואויקע דער ערשותער, שרעטעלע נאר אַם אַוְן איך
דער לעצטער, — צוֹגָעָנָגָעָן אוֹף די שפֿיצְפֿינְגָעָר צוֹ
דער טיר.

דאס לאמפל אין שטוב האט געברענט און קאָפל
איו געשטאָנָגָעָן לְעֵבָן דער קָאָמָּאָר, דאס קעסטעלע
האט ער פָּאַמְעַלְעָד געעפְּנט אַזְּהָט פּוֹן דָּאָרטָן אַנְגָּעָ-
חוּבָּן אַרְוִיסְצְּוֹנָעָמָּעָן אַזְּעַלְכָּעָזָכָן, וּאַם מיר האבן נאר
קיין מאָל אַזְּוִינָס נישט געזען.

צוערעת האט ער אroiיסגענומען א שטעהעלע, א
שוווארכט, מיט א העלאגנטביינגעם כעפֿל, און האט
עם אווי געהאלטן, ווי א מאמע האלט א קינד וויאס
לערנט זיך ניין. פֿלוֹצְלִינְגַּה האט דאס שטעהעלע אַנְ-
געהייבן צו רעדן. ער האט עפֿעט געפרענט און דאס
שטעהעלע האט געענטפֿערט. ער האט געפרענט מיט
א גראב קול און דאס שטעהעלע האט געענטפֿערט מיט
א דיין קעלעבל, ווי סע וואלט נאך געווען א קינד א שטעה-
עלע.

דרערנאך האט ער אווועגעלייגט דאס שטעהעלע
און האט אroiיסגענומען א דרייט שמאטקעלע און א פֿרַ-
דעלע שווועבעעלע. דאס שמאטקעלע האט ער אַנְגַּע-
צונדן און ארײַנְגָּעַלִּיגְט, אווי ווי סע האט געברענט,
איין מויל אַרְיִין. פֿון מויל איין אים געאנגען און דרייך און
דאס פֿיעַר האט ער אײַנְגַּעַשְׁלָוֹנְגָּוֹן. דערביי האט ער
א מאך געטאָן מיט די הענט, ווי אײַנְעַר זאגט: נאָט,
ועט, דאס פֿיעַר האָב אַיך אַוְיפֿגַּעַסְּן . . .

און או ער אי פֿארטיך געוואָרָן מיטן פֿיעַר, האט
ער אroiיסגענומען פֿונְעָם קעטעןעלע א פֿאָפֿירעַנְעַ
סטעגע וויאס אייז געווען רויַט-גַּעַל-שׂוֹוֹאַרְץ-גַּרְזִין. ער האט
די סטעגע געהאלטן איין דער האנט, געקוּט אַוְית
אַיר, נאָר באָלְד אייז זי פֿאָרְשַׁוּאוֹנְרוֹן און . . . ער האט
אנגעהיבן צו ציַעַן סטעגעס פֿונְעָם מויל. סטעגעס . . .
ויאס וויאַטער אייז געווען, וויאַס אַיך נישט, וויל אַיך
האָב זיך אווי דערישראָקָן, אַז אַיך האָב אroiיסגעלאָט
א קוּוִיטַש אַז בֵּין גַּעֲפָאַלְן חַלְשָׁוֹת.

או אַיך האָב זיך אויפֿגַּעַכְאָפְט, וענען טאטע-מאמע
געישטאנען לְעָבָן מִיד אַז מִיר נעריבן מיט עסיק דעם
שטערן. ווֹאַוקָּע אַז שְׁרַעַטְעַלְעַ האָבָן אַרְומְגַּעַטְאָנְצָט

בליעכע, מיט גרויסע, דערשראָקענע אוינן, און דער
פֿרְעַמְדָּר אַיְזָה אַיְזָה גַּעֲוָעָן לְעֵבָן מִיר . . .
או אַיךְ הָאָב אִים דָּעֶרְזָעָן, הָאָב אַיךְ וּיְדָר גַּעֲוָאַלְט
שְׁרִיעָן, נָאָר וּזְאוּקָע הָאָט צֹו מִיר גַּעֲוָאָונְקָעָן מִיט דִי
אוּנָן אַיְזָה אַיךְ הָאָב פָּאָרְשָׁטָאנְקָעָן אַיְזָה דָּאָרָף שְׁוֹוִינָן.
אוּנָן קָאָפָּל אַיְזָה גַּעֲשְׁטָאנְקָעָן אַיְבָּעָרְגָּעָבָן אַיְבָּעָר מִיר
הָאָב קִיּוֹן דָּאָרָץ נִישְׁתְּגַעַת גַּעֲהָאָט צֹו דָּעָצְּיָילָן אַיְזָה אִים . . .

מיר וווערן אַנְגָעֶצְוָנְדָן

די נאכט זענען מיר שווין במעט נישט געללאפֿן,
ווײַל אידער טאטיע-מאמע האבן מיך אינגעשטילט
און אידער דער ייך קאָפל האט מיך גוט אַנגענְגָעַט,
האַט שווין אַנגעהָהיַבּן צוֹ טאנָן, — די זומערדיַקָּעַ נעכט
ביִ אונְדוֹ זענען קֵיַּ-און שְׁפִּיּ, דְּרִיסְטַּזְּיךָ אַיבָּעַר אוּפּ
דער אַנדְעַרְעַר וַיִּתְּ אָן סֻעְּ אַיז שווין טָאגּ.

וואָוקָע אָן שְׁרַעַטְעַלְעַ זענען באָלְדַּ אַרוֹיסְגַּעַ-
שְׁפַּרְוָנְגָעַן פָּוּ בעט אָן אַיךְ, נָאָךְ אַלְצָאַץ אַצְּעַשְׁרַאַלְעַ-
נָעַר, בֵּין גַּעַלְעַן מִיטַּ אַפְּעַנְעַ אָוִינָן אָן גַּעַקְוָט וַיִּאוּפּ
די שְׁוִיבָן צְעַשְׁפִּילְטַזְּיךָ דַּעַר טָאגּ מִיטַּ מִיכְלָעַד גָּאָלְדַּ.
וואָוקָע האַט קֵיַּן צִיְּתַזְּ נִישְׁטַגְּהָאַט: קַאָפְּלַזְּ וַיִּוּסְטַּ
אַזְּעַלְכָּעַ וַוְאַנְדְּעַר, אוֹ אַשְׁטַעַקְעַלְעַ רַעַדְתַּ בֵּי אָם אָן
סְטַעַנְגָּעַם צִיעַן וַיְדַזְּ בֵּי אָם פָּנוּנָם מַוְילַן אָן אַסּוֹף, אַיז
דָּאָךְ שְׁוִין קָלְאָר אוֹ עַר אַיז דַּעַר מַאַן וּוְאָסְ זַוְכְּטַזְּ דיַ דְּרִיְּ
ריִין.

נָאָךְ שְׁרַעַטְעַלְעַ אַיז גַּעַוְוָן אַשְׁלַעַכְּטַזְּ קִינְדַּ: עַר
הָאַט וַיְדַזְּ אַוְעַקְגַּעַשְׁטַעַלְטַזְּ לְעַבְּן בעט אָן וַיְדַזְּ גַּעַרְיִיצְטַזְּ
מִיטַּ מִיר: — דוּ בִּיסְטַזְּ נִישְׁטַגְּ קֵיַּן רַיְּן, וּוְאָרְעַם אַרְיַזְּ חַלְשַׁטְּ
נִישְׁטַזְּ . . .

פָּוּ וּוְאַגְּנַעַט וַיִּסְטַזְּ שְׁרַעַטְעַלְעַ אָז אַרְיַזְּ חַלְשַׁטְּ
נִישְׁטַזְּ? הַאַלְעַמְּאי הָאָבַּא אַיךְ גַּעַהְעַרְתַּ אָז אַרְיַזְּ נִיסְטַזְּ
אָן סֻעְּ בִּיסְטַזְּ אָם אַיז דִּי פִּיאַטְעַם.
אַגְּלַיק וּוְאָסְ וּוְאַקְעַדְעַן האַט וַיְדַזְּ אַנְגָּעַנוּמוּן פָּאָר מִיר
אָן דָּעַרְלַאַנְגַּט שְׁרַעַטְעַלְעַן אַשְׁנַעַל אַיז דַּעַר נָאָז, אַיז
דָּאָס שְׁפִּיּן גַּעַול האַט וַיְדַזְּ אָם אַנְגָּעַצְוָנְדָן.

— ער איז א ריז, — האט וואווקע געזאנט, — און
בי מיר וועט ער זיין דער ערשטער ויאם וועט אנקאָפּן
דען שור-הבר בי די הערנער.

פאר ויאם דארפּ איך עפּעט זיין דער ערשטער אַנְ
צובאָפּן דעם שור הבר בי די הערנער? סע וואָלט
מיך נישט געארט או וואווקע אלײַין זאל זיין דער ער-
שטער. אַבער וואווקען האָבּ איך פֿאָרט לֵיב געהאָט
דרעפּאָר, איך האָבּ אַים אֹוש געוואָלט קושן, נאָר איך
האָבּ אַ קומּ געטָאָן אוּיפּ שרעטעלעָס פֿנִים אָוּן דִ
שידימלעָר אַין זיין עָאוּינָן, האָט זיך מיר אָפּגּעֲלוּסָט.
דרעפּאָר אַבער בֵּין איך באָלֶר אָרְאָפּ גּוּשְׁפּרוֹנוּגּוּן
פּוֹן בעט אָוּן זאל שרעטעלע וועּו אַו אַיך בֵּין שטָאָר-
קָעָר פּוֹן אַים. וואווקע האָט געזאנט אוּן מיר דארפּן
היינִט רעדּן מיטּן פרעָמָן אָוּן מיר האָבּן אָפּגּעֲמָאָכְט
צווישָׂן זיך, אוּ וועּוּן דער טאָטָע וועט אָוּעָקְגִּינוּן אַין
מָאָרָק אַרְיָין אָוּן דִּי מָאָמָע וועט מעָלְכוּן דִּי קַי, וועּוּן מיר
רעָדָן מיטּן קָאָפְּלָעָן.

קָאָפּל האָט זיך עפּעט גּוּסְׂדָעָט מִיטּן טָאָטָן, דער-
נאָר אַיז ער ערנְגַּע אָוּעָקְגַּעַנְגַּע אָוּן אַיְדָעָר ער אַיז
צּוּרִיקְגּוּקְמָעָן, האָבּן מיר דערזְוִיל גּוּבְּרָעָט וּוּי אוּיפּ
הייסָע קוּלוּן.

דאָם קָעַסְׂטָעַלָּע אַיז שוֹין נִישְׁטָאָנָע אַוְיָת
דער קָאָמָאָר אָוּן מיר האָבּן מָוֹרָא געהאָט אוּ קָאָפּל אַיז
איְנָגָאנְצָן אָוּעָקְגַּעַנְגַּע פּוֹן לְעַקְסְׂעַנְדָּרָעָן. שְׁרָעַטָּע-
לְעָה האָט אָפְּלוּ געזאנט אוּ ער אַיז אָוּעָקְגַּעַפְּלוּגָן. וּוּי
האָט ער גּוּקְעָנָט אָוּעָקְפְּלִיעָן? האָבּ איך גּוּפְּרָעָנָט.
אַבער שְׁרָעַטָּעַלָּע האָט געהאָט אָפְּרָטִיקָן עַנְטָפָעָר:
— אַ מְלָאָכָה בֵּין אַים? ער היְבָט זיך אוּיפּ אַין דער
הַיִּיך, מָאָכְט זיך אוּ קִינְעָר זאל אַים נִישְׁט זעּוּן, אָוּן שְׁוִין
— ער אַיז נִישְׁטָאָ... .

— פאר וואָס זאָל ער אַוועְקְפְּלִיעַן? — האָב אַיך גַע-
פרענט, — מיר זענען דאָך די רֵיזן.
— דערפֿאָר וואָס ער האָט געזען אָז דו בִּיסְט נִישְׁט
קיָין רֵיז, — האָט שְׁרָעְטְּלָעַ זִיד ווֹידְעַר גַּעֲרִיכְצַט מִיט
מיר אָז האָט זִיד ווֹידְעַר באַצְיִיטְנָס אַפְּגָנְעַטְרָאנְן, ווֹאֶרְעַם
ער האָט נָאָך גַוְתַּעַנְקְטַד רַעַם טַעַם פּוֹנוּעַם שְׁנָעַל אַיז
דרַעַר נָאָג, וואָס ווֹאַוּקָעַ האָט אִים גַעְגַּבְעַן פָּאַרְטָאָג.

נאָר קָאָפְּלַא אַיז צְרוּקְנָגְקְוִמְעַן אָז מִיר אַיז אַרְאָפַט
אַשְׁטִיאַן פָּוּן האַרְצָן. אַיז שְׁטוּב אַיז קִינְעַר נִישְׁט גַע-
וֹועַן. אַיצְטַא אַיז דִי צִימַט צַוְּרָעַדְן מִיט אִים. ער האָט
אַבְּעַר נִשְׁט גַעְוָאָרט אוּ מִיר זאָלָן מִיט אִים אַנְהִידְיבָּן
צַוְּרָעַדְן. ער אלְיַיְהָן האָט אַונְדוֹ צְוָגְעָרוֹפָן אָז גַעְהִיסְטָן
זִיד אַרְוּמוֹעָצָן אַרְוּם אִים. מִיךְ האָט ער גַעְנוּמְעַן אַוְיפַּ
די הַעַנְטָן אָז גַעְנִיפְטַד די באָקָן מִיט אַוְילְכָּבָע ווֹאָ-
רַעַמְעַ פִּינְגְּרַעַד, אוּ די גַעְנְצָעַ מַוְרָאַ פָּאָר אִים האָט זִיד
פָּוּן מִיר אַפְּגָנְעַטְאָן. אַיך האָב אִים לִיב גַעְהָאָט, שְׁטָאָרָק
לִיב גַעְהָאָט.

— אַיך ווֹילְטַדְאָך אַודָאַי ווִיסְן, קִינְדְּעַר, ווֹעַר אַיך
בֵּין? — האָט ער אַנְגָּעוּהָיוֹבָן, — ווֹעַל אַיך אַיך דַעַ-
צִיְּלוֹן. אַיך בֵּין אַקְוַנְצָנְמַאְכָעַר, אַיך ווֹעַט עַרְשָׁת זַעַ-
מִינְעַ קָוְנְצָן.

— אַבְּעַר מִיר זענען רֵיזן, — האָט שְׁרָעְטְּלָעַ זִיד
אַנְגָּרוֹפָן.

וֹאַוּקָעַן אַיז עַם נִישְׁט גַעְפְּעַלְן אָז ער האָט אַקוֹּק
געַטְאָן בֵּין אַוְיפַּ שְׁרָעְטְּלָעַן. אַיך, ווֹידְעַר, האָב גַע-
קוּקָט קָאָפְּלַעַן אַיז דִי אַוְינְגָן אָז סַע האָט זִיד מִיר גַע-
דָאָכְטַא אָז אַפְּיַיְרָלְהָאָט זִיד אַנְגָּעְצָנְדָן אַיז וַיִּ. נָאָר
קָאָפְּלַה האָט זִיד צְעַשְׁמִיכְלָט:

— צְוַואָס דָאָרְפָט אַיך וַיִּן רֵיזן?
וֹידְעַר האָט שְׁרָעְטְּלָעַ אַוְיסְגָּעְכָּאָפְט די רֵיז:

— מיר זענען ריזן, וויל מיר דארפֿן מלַחְמָה האַלְטָן
מייטן שור-הבר.

— גוט, — האַט קאָפֿל אָ פָאַטְשׁ געטָן אוּמִיט די
הענט, — איך וויל אוּיך מלַחְמָה האַלְטָן מייטן שור-הבר,
אָבעָר איך בין נישט קיין ריזן, נאָר אָ פְּשֹׁטוּעָר קוֹנְצָן-
מאָכָעָר.

וואָזָקָע האַט מֵיד אָ טֶאָרָע געטָן אוּן מִיט די אוּגִינַּן
האַט עֶר ווּי גַּרְדַּט צָו מַרְטָ: דוּ הַעֲרָסְטָ? עֶר ווּיְל אוּיך
מלַחְמָה האַלְטָן מייטן שור-הבר. ווּאָס האָב איך דִּיר
געזָאנְטָ? . . .

שְׁרֻעְטָעַלְעָ אָז אַוְיפְּגַּעַשְׁפְּרוֹנְגָּעָן פּוֹנוּם אַרְטָן אוּן
האַט אַנְגָּעַהְבָּן צָו ווּאַרְפָּן מִיט די הענט, ווּי עֶר ווּאַלְטָ
זִיךְ מִיט עַמְעַצְּן גַּעַשְׁלָאנְן. האַט אִים ווּאַזָּקָע אַנְגָּעָ
כָּאַפְּטָ בֵּי די פִּים אוּן אָשְׁלַעַפְּ געטָן אוּזְוִי שְׁטָאָרָק, אָז
עֶר האַט זִיךְ גַּעַנְגָּבָן אָטְרַעְבָּעָנָץ אוּן האַט זִיךְ אוּסָ-
גַּעַזְוִינָן אוּזְוִי דָּעָר עֶרְדָּה. קאָפֿל האַט זִיךְ צְעַלְאָכָט אוּן
האַט אַוְיפְּגַּעַהְבָּן שְׁרֻעְטָעַלְעָ:

— נָנוּ, רִיזְן מִינְעָר, זִיךְ גָּוָט צְעהָרָגָעָט?

אוּן צָו ווּאַזָּקָעָן האַט עֶר גַּעַזְוִינָט :

— פְּאַרְוּאָס שְׁלָאָגְסָטָן דִּין אַיְגַּעַנְעָם בְּרוֹדָעָר?

— איך שְׁלָאָגְסָטָן אִים נִישְׁטָן, — האַט זִיךְ ווּאַזָּקָע פָּאָר-

עַנְטָפָעָרטָן, — נָאָר עֶר בָּאַלְעַמְעַטְשָׁעָט . . .

— ווּאַרְפָּן מִיט די הענט הַיִּסְטָן בֵּי דיְר בָּאַלְעָ-
מְעַטְשָׁעָט? — האַט קאָפֿל גַּעַלְאָכָט מִיט אָ ברַוְסְטִיקָן
כָּאָ-כָּאָ, ווּאָס האַט, דָּאָכָט זִיךְ, צְעַשְׁפָאָרָט די ווּעַנט פּוֹן
אוֹנְדוֹזָעָר קְלִיְינָם שְׁטִיבָלָן.

איּוֹ שְׁוִין ווּאַזָּקָע אַרְדָּוִים מִיט לְשָׁוֹן: מִיר זענען דִּיְרָי
רִיזְן, קִיְינָעָר טֶאָר דָּעָרָפָן נִישְׁטָן ווּסְן, אַנִּישְׁטָן ווּעַט זִיךְ
פּוֹן אוֹנְדוֹזָעָר אַפְּטָאָן דָּעָר כְּתָה. אָבעָר שְׁרֻעְטָעַלְעָ בָּאַלְעָ-
מְעַטְשָׁעָט . . .

— אודאי זענט איר ריזן, — האט קאָפֶל אַיִנְגַּע-
שטיילט וואָוקען, — אַבעָּר אוֹ אַיר ווּעַט זַיְד שַׁלְאָנֵן
צַוְּיִשֵּׁן זַיְד אַלְיַין, ווּעַט אַיר דערנָאָר נִישְׁתָּה האָבָּן קִיְּזַיְּן
כַּח צַוְּשַׁלְאָנֵן זַיְד מִיטָּן שַׂוְּרַהְבָּר. דערפָּאָר דַּארפָּט
אַיר לְעָבָּן גַּוְּטַמְּצַוְּיִשֵּׁן זַיְד, ווּאַמְּתָעַ רִיזַּן.

אַ טַּיְיעַדְעַר מַעֲנַטְשׁ דַּעַר קָאָפֶל. מִיר אַיְזַי אַיְזַי נִישְׁתָּה
גַּעֲפָלָן ווּאָס וואָוקע שְׁנַעַלְתָּשׁ שְׁרַעַטְעַלְעָן, וואָרְפָּט אָס
אָס, כָּאָטָש אַוְּפָ שְׁרַעַטְעַלְעָן בֵּין אַיר גַּעַוּעַן אַיְזַי כַּעַט.
דערנָאָר ועַנְעַן מִיר שְׁוִין גַּעַוּסָן אַרוֹם קָאָפֶלְעָן אַוְּפָ
דַּעַר עַרְד אַזְוָן האָבָּן גַּעַרְעַדְט אַזְוִי שְׁטַיְלַ, אוּ מִיר אַלְיַין
הָאָבָּן קִוִּים גַּעַהְעַרְט ווּאָס מַיר זַיְדָן. קָאָפֶל אַזְוָן גַּעַוּזָאָרַן
אַזְוִינָעָרְט מַעֲנַטְשׁ אַונְדוּזְעַרְדָּר אַזְוָן מִיר האָט זַיְד גַּעַט
דַּאָּכְטַ, אוּ דַּי בָּאָרְדַּה האָט עַר זַיְד נָאָר צְוָנָעַקְלָעַפְטַ : אַזְוָן
אַמְּתָן אַזְוָן עַר אַקְינְד אַזְוִי ווּיְמִיר, נָאָר פָּאָר דַּעַר ווּלְטַ
הָאָט עַר זַיְד אַגְּנַעַטָּן אַבָּאָר ...

סַע אַזְוָן בֵּין אַונְדוּזְגַּבְּלִיבָּן, אוּ נָאָר דַּעַם ווּיְקָאָפֶל
וועַט ווּיְזַיְּזַיְּן קָוְנָצָן אַזְוָן לְעַקְמַעְנְדָרְעָן, ווּלְעָן מִיר גַּיְזַי זַוְּנוֹ
דַּעַם שַׂוְּרַהְבָּר. פָּאָרְשְׁטִיְּט זַיְד אַזְוִי אַיְצָטַה האָבָּן מִיר
אַפְּגַּנְעַרְעַדְט מִיטָּן האָרְבָּן ווּאָרְטַ, אוּ קָיְנָעַר טַאָר דַּעַר
פַּזְוַן נִישְׁתָּה ווּיְסַן. שְׁרַעַטְעַלְעָה האָט זַיְד פָּאָרְבָּן דַּי צְוָנָגַן
מִיט אַ פָּאָדָעַם אַזְוִיְּן : אַזְוִי ווּעַט עַר הָאַלְטָן דַּי
צְוָנָגַן.

בִּיְיַטָּאנְ אַזְוָן קָאָפֶל אַרוֹמְגַּעַנְאַגְּגַעַן אַיבָּרְן שְׁטַעַטְלַ
אוּנְ אַזְוָן אַוִּיסְגַּעַנְרַגְן אַזְוָן הַיְינְט אַוִּיפְּדַרְנָאָכְט ווּעַט
עַר אַזְוָן שְׁטַאָלְ בֵּין שְׁמוֹאָל דַּעַם לְאַגְּנָנוֹ ווּיְזַיְּזַי אַזְוּלְכָעַ
קָוְנָצָן, ווּאָס קָיְנָעַר האָט נָאָר אַזְוִינָס נִישְׁתָּה גַּעַוּזָן. הַוִּיךְ
הָאָט קָאָפֶל גַּעַשְׁרוֹגָן, דַּאָס קוֹלְ וַיְינָס האָט, דַּאָכְט זַיְדַ
גַּעַוּזָיַנְט. פַּזְוַן אַלְעַ פַּעַנְצַטְעַרְלָעַר האָבָּן אַרוֹסְגַּעַן
שְׁטַעַקְטַהְעַפְט, אַוִּינְגַּהְעָבָּן אַיְם נַאֲגַנְעַקְוּקְטַ,

מיר זענען אים נאכגענאנגען. או אנדערע קינדרער האבן זיך געוואלט צוישארן נאנט, האט וואזוקע נישט געלאָזט: סע אייז אונדזער קאָפֶל, אונדזערע קוּנְצָן, אוֹן קיינער טאָר זיך נישט מישן צו אים. נאָר מיר האט וויי געטאָן דאס הארץ. אַיך ווייס נישט פֿאָר וואָס, נאָר דאס פֿנִים האט מיר געבענט פֿוֹן חֲרֵפָה וואָס אָזָא הוֹי. כער ייך, — אונדזער קאָפֶל, — דאָרָה אַרְוָמְנִין אַיבָּעָר לְעַקְסָעַנְדָּרָעָן אוֹן שְׁרִיְעָן מִיט אַ וּיְיַעַנְדִּיק קָוֵל. היינט אוֹז עַר דָּאָר דָּעַר פֿרְעָמְדָּעָר, וואָס דָּאָרָה אַונְדוֹ פֿירְן צָום שׂוֹרְ-הַבָּר . . . אוֹן דאס קָוֵל וַיְיַנְס בְּרַעֲכָת זיך . . .

אוֹיפְּדָעָרָנָאָכְט, ווי סע אייז נאָר פֿינְצְטָעָר גַּעַוּאָרָן, האבן אַנְגָּעָהִיבָּן צוֹ קְוָמָעָן מַעַנְטָשָׁן פֿוֹן אַלְעָ וַיְיַתְּן צוֹ שְׁמוֹאָל דָּעַם לְאָנָּגָם שְׁטָאָל. אַ הַלְּצָעָרָנָע אָזָי דִּי שְׁטָאָל גַּעַוּעָן, גַּעַדְעָקָט מִיט שְׁטָרוֹי, אוֹן נאָר אַין דָּעַר הַיְיך, בִּים סָאמָע דָּאָר, אַין גַּעַוּעָן אַ פֿעַנְצְטָעָרָל.

קִינְדָּעָר זענען גַּעַקְוָמָעָן, טָאַטָּעָס אוֹן מַאֲמָעָם זענען גַּעַקְוָמָעָן, אַלְעָ האָבָּן גַּעַדְאָרְפָּט בְּאַצְּאָלָן פֿאָר אַרְיִינְגִּינְזִין אַין שְׁטָאָל, נאָר אַונְדוֹ, — וְואַזְוקָעָן, שְׁרַעַטְעַלְעָן אוֹן מִיךְ, — האט קָאָפֶל אַרְיִינְגְּעַלְאָזָט אַומְזָסְט. עַר האט אַונְדוֹ גַּעַהְאלָטָן לְעַבָּן זיך אוֹן אַלְעָ קִינְדָּעָר האָבָּן אַונְדוֹ שְׁטָאָרָק מִקְנָא גַּעַוּעָן, זַי זענען שִׁיר צְעוֹצָט גַּעַוּאָרָן.

קָאָפֶ-אַוִּיפְּ-קָאָפֶ אַין מַעַן גַּעַשְׁטָאָנָעָן אוֹן קָאָפֶל אַין גַּעַשְׁטָאָנָעָן אוֹיְתָאָ קָאַסְטָן אוֹן האט גַּעַוְיָזָן ווי עַר צִיט דִּי סְטוּנְגָּעָם, ווי דאס שְׁטַעַקְעַלְעָ רְעַדְת, אוֹן נאָר אַסְךְ קוּנְצָן האט עַר גַּעַוְיָזָן. אַיְזָן קוּנְצָן אַין גַּעַוְיָזָן ווי פֿוֹן זַיְזָן קָאָפֶעְלְיוֹשָׁ אַין אַרְוִיסְגַּעַשְׁפְּרָנוֹגָעָן אַ הָוָן. אַין טָאָקָעָ דִּי הוֹן אַרְוִיסְגַּעַשְׁפְּרָנוֹגָעָן, נאָר זַי האט מִיט דִּי פְּלִיגְלָעָן אַיבָּעָרָגְעַקְעָרָט דאס לְעַמְפָּל וואָס אַין גַּעַשְׁטָאָנָעָן אוֹיְפָן קָאַסְטָן.

סע איז מיט אמאָל געווארן פינצטער, דער קעראָסִין
האט זיך צענַאָסּוֹן אויףּן קאָסְטִין אָוּן באָלֶד האט אלצְדיַינַג
אנגעהָדֵיַין צוּן ברענען. סע איז געווארן אַ געַשְׂרִי אַין
שְׁטָאָל, קִינְדָּעָר האָבָּן גַּעֲוִינִינַט, מַאֲמָעָם האָבָּן זיך גַּעַנְגַּעַן
ריַין דַּי הָאָר אָוּן דַּאָס פִּיעַר האט געווארַפּוֹן פּוֹן אַנְ-
היַיב קְלִינְיַעַן צִינְגְּלַעַד אָוּן דַּעֲרַנְאָךְ אַלְזִי גַּרְעַסְעַרְעַ אָוּן
גַּרְעַסְעַרְעַ צְוַנְגַּעַן.

— יַיְהָן, מַירְבָּרְעַנְעַן! וְעַלְיכָּל, וְאוֹו בִּיסְטָו? מַאַ-

מע, דַּי פִּים סְמָאָלִיעַן זַיְד ...
געַשְׂרִיַּעַן, גַּעֲוִינִינַעַן, גַּעַפְּילְדָּעָר. אַיִּינְעַר אַיז גַּעַנְגַּעַן
שְׁפָרְוָנְגַּעַן אַיְבָּעָרָן אַנְדָּעָרָן, מַעַן האט זיך גַּעַטְרָאָטָן
מִיטּ דַּי פִּים. אוֹוְהָ מַירְבָּלִיאָן אַיז אַרוֹפְּגַּעַעַקְרָאָבָּן אַ גַּרְויִ-
סָעָר מַאַן אָוּן האט מַיךְ שִׁיר נִישְׁטָמְדִיקְתּוֹ.
אַ גַּלְיכָּן וְאַס דַּי שְׁטָאָל האט גַּעַהְאָט צְוַיִּי בְּרִיטָעָ-
טִירָן אָוּן אלְעַ מַעַנְטִישָׁן האָבָּן זַיְד אַרוֹסְגַּעַרְיסָן. דַּאָס
פִּיעַר האט גַּעַטְרַעַשְׁטַשְׁעַט, דַּי גַּאנְצְעַ שְׁטָאָל האט גַּעַנְגַּעַן
ברענט אָוּן מַירְבָּרְעַנְעַן גַּעַשְׂטָאָנַעַן אַיז דַּרְזִיסָּן אָוּן האָבָּן
ニִשְׁטָמְדִיקְתּוֹ אַיז גַּעַוְאָסְטּוֹ וְאוֹו קָאָפְּלָ אַיז אַהֲנְגַּעַקְוּמָעָן. מַעַנְטִישָׁן
הָאָבָּן אַיז גַּעַזְכָּטּוֹ, גַּעַוְאָלָטּ צְעַרְיִיסָּן אוֹוְהָ שְׁטִיקָעָר,
אַבָּעָר עַר אַיז נִישְׁטָמְדִיקְתּוֹ גַּעַוְעָן.

אונדזער ערשטע מלחמה

די זומער-נאכט איז א קורצע, און איידער שמואל דעם לאגס שטאל האט נאך אפנערבענט, האט שווין אונגעחויבן צו טאנן. ביסלעכויז איז מען זיך צענאנגען איבער די שטיבער, נאך שמואל דער לאנגער האט נאך געווארפֿן די לאגנע הענט ויינע און געשריגן: וויי איז מיר, אַ קונצטראכער האט זיך מיר פֿאָרגלומט . . . מיר זענען גענאנגען אהיכם און וואווקע האט גע-זאנט, או קאָפל האט זיך אויפגעחויבן איז חימל אַריין. וואיזדען איז ער אַהינגעקומווען? וויי-נאך דאס לְעַמְפֵּל האט זיך אַיבערגעקערט און דאס שטורי האט זיך אַנ-געכָּאָפְּט, איז ער דורבן דאָך אַרְיוֹסְגַּעֲפְּלוֹיגַן גַּלְיִיך אַז חימל אַריין.

— וועט ער צוּרִיקְקוּמוּן צו אונדו? — האב אַיך געפרענט.

— אַודְאַי וועט ער קומען, — האט שְׁרַעַטְעַלְעַ מיר אַרְיִינְגְּעַזְאָט גַּלְיִיך אַין פְּנִים אַריין. וויי מיר זענען אַוְיִזְגְּעַקְוּמוּן גַּעַנְתְּ אַונְדוּעַר שְׁטוּב, האָבוֹן מיר פְּלוֹצְלָוָגְן דְּרֻזְעַן וויי פָּוּן אַונְטָעָר בְּרִיקְלְ הַיְּבַט זיך אַוְיִזְגְּעַקְוּמוּן גַּעַנְתְּ אַונְדוּעַר שְׁרַעַטְעַלְעַ האַט אַיְגְּעַרְוִיְּמַט אַסְוָד: דָּאס אַז ער, פָּוּנָעַם חִימָל האַט ער זיך אַרְוֹנְטְּעַרְגְּעַלְאָט אַונְטָעָר בְּרִיקְלְ.

דרער מענטיש פָּוּנָעַם אַונְטָעָר בְּרִיקְלְ אַז גַּעַוְוִיאָרָן הַעֲכָר. מיר האַט זיך גַּעַדְאָכְט, אוּ ער וואָקְסְט אַיז הַעֲכָר פָּוּן אלְעַ דַּעֲכָר, אַז ער האַט גַּעַנוּמָעַן שְׁפָא-

נען צו אונדו. דער מאטער מיט דער מאמעען זענען שיין געוווען אין שטוב אוּן מיר זענען געליבן אין דראָוִסַּן. יא, סע איי געוווען קאָפֶל. דאמ קעסטעלע האָט ער אַפְּילּוֹ געהאט מיט זיך.

שרעטעטלע איי אַים געלְאָפָּנוֹ אַנטקען אַון קאָפֶל האָט אַים אַרְיִינְגָּעַכְאָפֶט אַין דֵי אַרְעָמָס אַון אַנְגָּעַהוּבוֹן קוֹשָׁן. אוּן מיר זענען צוֹגָעַקְוִימָעַן, האָבָן מיר געזען וויי קאָפֶל ווַיַּנְתֵּם.

— נִישְׁטָאָ קִיּוֹן מוֹלֵךְ, קִינְדָּעָר, — האָט ער געוֹאנְט אַון זיך געוֹוישְׁטָט דֵי אַוְינָן.

אַיך האָב זיך אוּיך געווֹאַלְטָט צְעֻוּוִינָעַן, נַאֲרָ קָאָפֶל האָט באָלְדָּ אַנְגָּעַהוּבוֹן שְׁמִיכְלָעָן אַון גַּעַזְוָנָט, אוּן ער גַּיְתָּ אַוְוַעַךְ פָּוֹן דָּאנָעָן אַון דָּאָרְטָן, אַין דָּעָר אַנדָּעָר שְׁתָאָט, וּוְעַט ער עַרְשָׁת ווַיְזָן ווְאָס ער קָעָן. ווֹאַוְקָעָה האָט אַים אַנְגָּעַכְאָפֶט בֵּי דָעָר האָנט :

— אַבָּעָר ווְאָס ווְעַט זִיּוֹן מִיטָּן שָׂוָר הַבָּר ?

— הַעֲרָט, — האָט קָאָפֶל זיך אַנְגָּעַרוֹפָן, — בַּיִם גַּרְוִיסְטוֹן קָאָרְשָׁנְבָּוִים לִיגְטָט בָּאַהֲאַלְטָן אַין דָעָר עַד אַן אוֹצָר, גַּרְאָבָט אַים אוּסָם, ווְעַט אַיך דָאָרְטָן גַּעַפְּנָעָן אַפְּרִילְך, ווֹאָוּסָעָן סָע אַיְזָן אַנְגָּעַשְׁרִיבָן אַלְצְדִּינָג ווְעַנְנָן שָׂוָר הַבָּר אַון וויי מַלְחָמָה צוֹ הַאַלְטָן מִיט אַים.

ער האָט זיך באָלְדָּ אַפְּגָעַקְעָרָט פָּוֹן אַונְדוֹ אַון האָט אוּוּקָעַנְשָׁפָאנְט אַין דָעָם האַלְבָּ-לִיכְטִיקָן פָּאָרְטָאָג. מִיר האָבָן אַים נַאֲכָגָעַקְוָקָט אַון זענען שְׁטִילָאָרִין אַין שְׁטָובָה. ווּעַן זָאָלָן מִיר אַוְיסְנָרָאָבָן דָעָם אוֹצָר ? ווֹאַוְקָעָה האָט גַּעַזְוָנָט, אַז בִּיְיטָאָג אַיְזָן דֵי בָעַסְטָע צִיְתָה. אַבָּעָר מַעַן נַאֲרָ אַנְקָוּמָעָן אַון דָעָר אוֹצָר ווְעַט פָּאָרְשָׁוּוֹינְדָן, האָט שְׁרָעַטְעַלְעָן גַּעַזְוָנָט. נִיּוֹן, סָע אַיְזָן בָּעַסְטָר פָּאָרְנָאָכָט, ווַיַּלְאָן אוֹצָר האָט לִיב מַעַן זָאָל אַים אַוְיסְנָרָאָבָן צְוּוִישָׁן

טאג-און-נאכט. איז געלובילן, או מיר וועלן פארנאכט
יד נעמען צום נראבן.

אָנַאנְצָן טָאג הָאָבָן מִיר זִיךְ אַרְוָמְגַעְדָּרִיט וּוֹי נִישְׁטָ
אוּתְ דָעֵר וּוּלְטָ אָוֹן דִי מַאֲמָע הָאָט אַלְזָ גַעֲשְׁרִינְגָן: וּוֹאָסָ
בְּלָאַנְקָעַט אַיר זִיךְ אַרְוָם וּוֹי דָאַרְשְׁטִיקָעַ לְעַמְעָרָ? גַיְ
דָעַצְיָיל אַיר, או מיר קָוְקוּן זִיךְ אַוִים דִי אַוִינְגָן אַוִיפְ פָאָרָ-
נָאכָט. מִיר הָאָבָן בָּאַהֲלָלְטָן אַונְטָעָרָן בּוּם אַ גְּרָאָבָ-
איְיָן מִיטָּ אַ לְאַפְעַטָּ אָוֹן אָזְ דִי זָוָן הָאָט זִיךְ גַעֲזָטָם,
הָאָבָן מִיר זִיךְ אַיְנְצִיקְוִיְיָ גַעֲלָאָזָט צּוּם בּוּם. פְּרִיעָרָ
איְיָן גַעֲגָנָגָעָן וּוּאַוּקָעָן, אָזְ אַמִינָנוּט אַרְוָם הָאָט זִיךְ צָוָ-
נָעַשְׂלָעַפְט שְׁרָעַטָּלָעָן דָעֵר לְעַצְטָעָר בֵּין אִיךְ גַעַ-
וּוֹן.

שָׁא, קִיְינָעָר אָזְ נִשְׁטָא, סֻעָ אָזְ דִי רִיכְטִיקָעַ צִיְיטָ
אַוִיסְצּוֹנָרָאָבָן אָזְ אַוְצָרָן. וּוּאַוְקָעָה הָאָט אַרְיִינְגַעַשְׁטָעַקָּטָ
דָעֵם גְּרָאָבָ-איְיָן אָזְ דָעֵר עֶרֶד. שְׁרָעַטָּלָעָה הָאָט גַעֲרָאָרָ-
בָעַטָּ מִיטָּ דָעֵר לְאַפְעַטָּ אָוֹן אִיךְ הָאָבָן גַעֲשָׁרָטָדָן דִי
עֶרֶד מִיטָּ דָעֵר הָאָטָם. מִיר הָאָבָן גַעֲשָׁוְיָן, וּוּיְלָ אָזְ מַעָ-
גְּרָאָבָט אָזְ אַוְצָרָן, טָאָרָ מַעָן נִשְׁטָ אַרוּסְרָעָדָן קִיְיָן וּוּאָרָטָן.
נָאָרָ פְּלוֹצְלָוָנָגָן, — פָוָן וּוּאַנְעָטָה הָאָט עֶרֶד זִיךְ גַעֲנוּמָעָן?
וּוֹיְ פָוָן אַונְעָטָה דָעֵר עֶרֶד אָזְ אַוִיסְגַעַשְׁרִינָן מַוְרָקָעָן —
דָאָסָ יִנְגָלָ מִיטָּ דִי רְוִיְיטָהָאָרָן, וּוֹאָסָ אָזְ גַעֲוּוּן אַונְדוּעָרָן
שָׁוְנָא אָוֹן מִיר הָאָבָן זִיךְ אַלְעָמָל גַעֲקְרִינְגָטָמִיט אָסָן.
מוּרָקָעָה הָאָט אַנְגְּנָעַכְאָפָט וּוּאַוְקָעָן בֵּין דָעֵר הָאָטָם אָוֹן
הָאָט אַוִיסְגַעַשְׁרִינָן: אָאָ, אִיךְ הָאָבָן אִיךְ גַעֲפָאָקָט . . .
שְׁרָעַטָּלָעָה הָאָט אַוִיפְגַעְהָוִיָּבָן דִי לְאַפְעַטָּ אָוֹן גַעַ-
וּוּאַלְטָ אִים דָעַרְלָאַנְגָעָן, אַבְעָרָ מוּרָקָעָה הָאָט גַעֲרָאָבָט
מִיטָּ זִיךְ נָאָרָ דָרְיָי יִנְגָלָעָד אָוֹן אַלְעָהָהָבָן זִיךְ זִיךְ גַעַ-
וּוּאָרָפָן אַוִיתָ אַונְדוּ מִיטָּ דִי קְוָלָאָקָעָם. סֻעָ אָזְ גַעֲוּוּן
אָזְ אַמְתָה גַעֲשָׂלָעָגָן אָזְ מִיר הָאָבָן גַעֲמוֹזָט צְוִירִקְטָרָעָטָן,
וּוּיְלָ מוּרָקָעָם חָבָרָה אָזְ גַעֲוּוּן שְׁטָאָרָקָעָרָ פָוָן אַונְדוּן.

או מיר זענען צעהלַאנגענע דערלאָפּן צו דער שטוב.
האט וואוקע געיאוגט :
— מיר וועלן פֿאָרְפִּין אַ מלְחָמָה מיט מַרְקָעַן, דער
שׂוֹר הַבָּר הָאָט אִים אָנְטָעָרְגָּעַשְׁיקְטַן צו הרגענען אונדוּ.
און דאס גְּרוּיסְעַ גַּעֲשְׁלָעַגְעַן מיט מַרְקָעַם חַבְרָה אֵיזֶנְטָאָקָעַ גַּעֲקוּמָעַן.

וואָס הָאָט מַרְקָעַן גַּעֲרָט אַ מִיר זַוְּכָן דָּעַם אוּצָר ?
סִידָּאָט אִים טַאָקָעַ נִישְׁתַּמְעַט גַּעֲרָט דָּעַר אָוּצָר, נַאֲרָ עַר אֵיזֶנְגַּעַוּן אַ רְוִיטָעַר, מיט אַנְגַּעַבְלָאָזְעַן בָּאָקָן, אָן שְׁטָעַנְדָּיקְטָה אָט עַר זַיְדָן גַּעֲשְׁלָאָן. וְואָס עַפְעָם, אֵיזֶנְטָאָקָעַ פֿאָרְן מִיט דִי הַעֲנָט וְואָס עַר הָאָט גַּעֲטְרָאָפּן.

נַאֲךְ דָּעַם גַּעֲשְׁלָעַגְעַן, אַז מִיר זַעְנָעַן אָנְטָלָאָפּן, הַאָבָן
מִיר אַפְּגַּעַמְאָכְטַן בַּיְיַיְדָן, אַז אַיְידָעָר מִיר וּוּלְלָן וּוּידָעָר
זַוְּכָן דָּעַם אָוּצָר, וּוּלְלָן מִיר דָאָרְפִּין אַנְלָעַרְנָעַן מַרְקָעַן
מִיט זַיְן חַבְרָה. שְׁרָעַטְעַלְעַ, וְואָס אֵיזֶנְגַּעַוּן מַרְקָעַם
גַּרְעַטְעַר שְׁוֹנָא, הָאָט גַּעֲזָוָלְטַן מִיר זַאֲלָן זַיְדָן בִּינְיָאָכְטָה
פֿאָרְגַּעַבְעַנְעַן צוֹ מַרְקָעַם שְׁטָבָן, אַפְּזָאָרְטָן אִים וּוּעַן
עַר גַּיְיטָ אָרְיוֹס אָן אַנְבָּרְעָכוֹן דִי בִּינְיָעַר. וְואָוּקָעַ אַבְּעָר
הָאָט גַּעְזָאָט, אַז דָאָס טְוִיגָן נִישְׁתַּמְעַט, וְאַדְרָעַם מַרְקָעַ טְרָאָגָט
שְׁטָעַנְדָּיקְטָה מִיט זַיְדָן אַ קְלִיְין מַעְסָדָה, קָעַן עַר אָונְדוּ נַאֲךְ
שְׁטָעַבָּן. אֵיזֶנְטָאָקָעַ פֿאָרְגַּעַבְפָּאָלָן, אַז מִיר זַאֲלָן טַאָקָעַ
וְאָרְטָן אַוִּיתָ מַרְקָעַן בִּינְיָאָכְטָה, אַבְּעָר מִיר זַאֲלָן אַרְיוֹפָן
וְאָרְפִּין אַזְאָקָ אַוִּיתָ אִים אָן פֿאָרְשָׁלְעָפָן וּוּיְיטָ פָּוּן יְעַנְעַד
וּיְטָ בַּרְיִיכָּ.

וְואָוּקָעַן אֵיזֶן עַם שְׁטָאָרָה גַּעֲפָעָלָן אָנוֹן אַזְוִי אֵיזֶן טָאָ
קָעַ גַּעֲלַיְבָן. מִיר הַאָבָן נַאֲרָ גַּעֲדָאָרְפָּט וְזָאָרְטָן אַוִּיתָ אַ
פֿינְצָטָעָרָרָר נָאָכָט, כְּדִי מַרְקָעַ זַאֲלָן אָונְדוּ נִשְׁתַּמְעַט דָּעַר-
קָעַנְעַן.

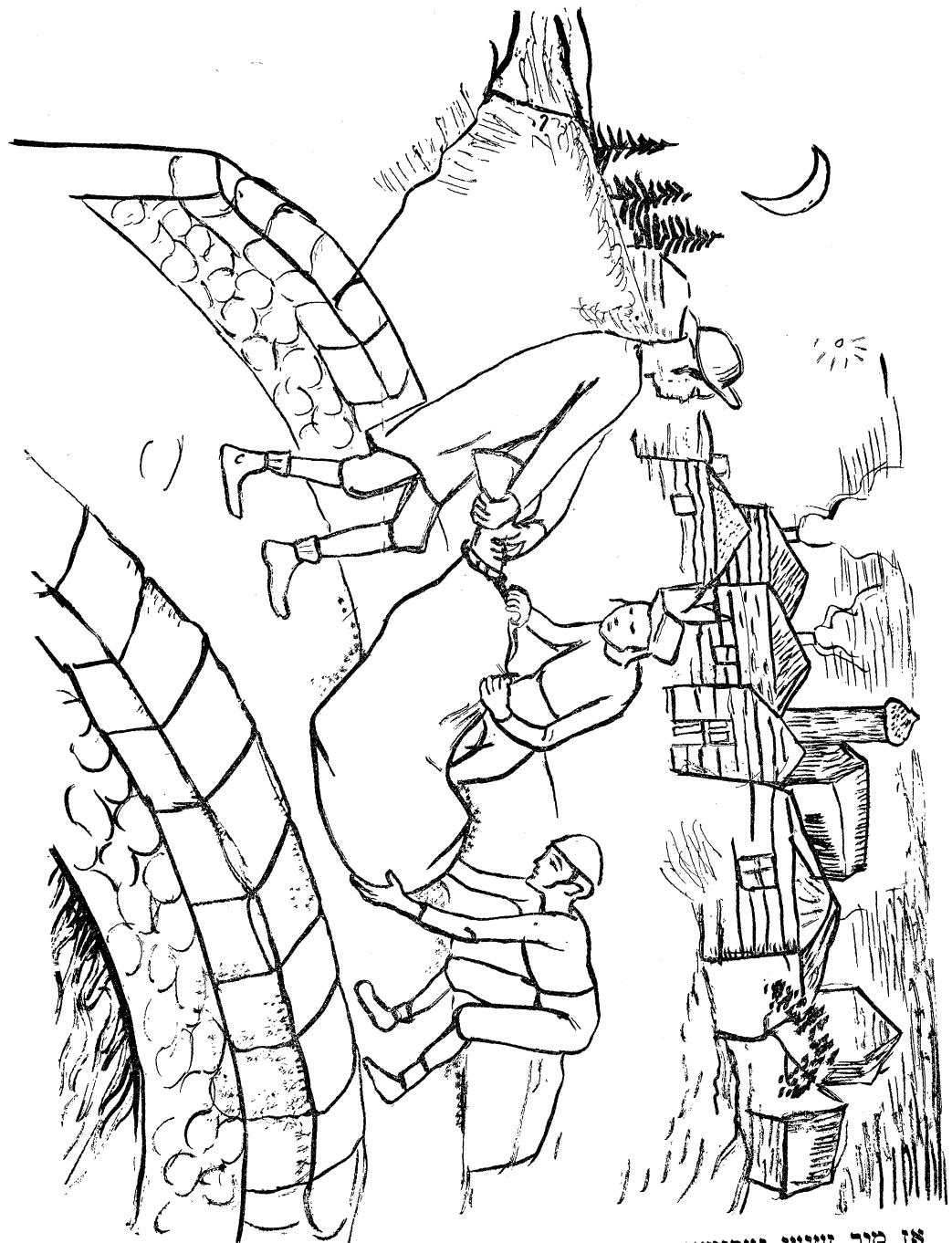
סְאֵיזֶן גַּעְזָוּן סְוֻפְ-חוֹדֶשׁ, וּוּעַן דִי לְבָנָה גַּיְיטָ אַוִּיתָ
שְׁפָעַט בִּינְיָאָכְטָה. מִיר הַאָבָן פָּוּן בִּיְמָאָגָן נַאֲךְ בָּאָהָאָלָטָן

א גרויסן זאק און, און סאייז געוווארן פינצטער, זענען מיר
איינצייקויז ארייסגענאנגען פון שטוב. זואזווין גיעזע
די קינדרער אזי שפערט? האט די מאמע געוואלט וויסן.
אבער מיר האבן געוואנט א תירזין, און מיר דארפֿן זיין
אין שול און די מאמע האט וויטער נישט געפרענט.
אָפְגַּעֲרָעֶדֶת האבן מיר זיך, אָזָּמְרָקָעָן זָלְזָן מיר באָפְאַלָּן
פון הינטן, און צויזשן זיך זאלן מיר קײַן וואָרט נישט
ארויסראָען, כְּדִי דָּעֵר רְוִיטָעָר גָּלוֹן זָלָן אָונְדוֹ נִשְׁתַּת דָּעֵר.
קענען נאָך די קְלֹות.

שטיל האבן מיר זיך צונגעשארט צו מורךען
שטוב. אַ קלְיַין לְעַמְפֵּל האט געברענט אַינוֹוינִיך אָון
מיר האבן דורךן פְּעַנְצָטָעָר גָּעוֹן מְרוֹקָעָן רְוִיטָן קָאָפּ,
וּזְעַר זִיצְט אָון שְׂנִיצְט עַפְעָם מִיט אַ מְעַסְּדָה. וּאוֹוקָעָן
האט דערלאָנט אַ פִּיאָּפּ אָון מִיר אַלְעָן דָּרְיִי האבן זיך
בָּאָלָד באָהָאָלָטָן הִינְטָעָר דָּעֵר וּוְאָנְטָן. מְרוֹקָעָן אַיְזָה נִשְׁתַּת
ארויסגעקּוּמָן. וּאוֹוקָעָן האט גָּעְטָאָן נאָך אַ פִּיאָּפּ, אַ לְעָנָן
גַּעַרְן, וּאָסָּה האט זיך גַּעַנְדִּיקָּט מִיט אַ דָּרְיִי. אַיְצְטָה האט
מְרוֹקָעָן אוּפְגַּעְהָוִיבָּן דָּעַם קָאָפּ, זיך אַיְנְגַּעְהָעָרָט מִיט
אוּפְגַּעְשְׁטָעַלְטָע אַיְעָרָן אָזָן באָלָד האט עַר אַוּעָקָגָעָן.
וּאָרְפּן דָּאָס שְׂטִיקָּלָה זָהָלָז וּאָס עַר האט גַּעַנְצִיכְט אָון
איַז גַּעַנְאָנְגָּעָן צו דָּעֵר טִיר.

— אַיְצְטָה אַיְזָה די צִיִּיט, — האט וּאוֹוקָעָן אָונְדוֹ אַיְנָן
גַּעַרְיִמְטָן, — גַּעַדְעַנְקָט, קְיַיַּן וּאָרְטָט טָאָרָן מִיר נִשְׁתַּת
ארויסראָען.

איַן אַמִּינְטוֹ אַרְוֹם אַיְזָה שְׂוִין מְרוֹקָעָן גַּעַוְועָן אַיְזָה דָּרְיוִיסְטָן
אוֹזָה עַר האט זיך אַרְוֹמְגַּעְקָוְקָט אַוְיָה אַלְעָן זִיְּטָן. מִיד
האָבָן גַּעַוְואָרָט מִיט אַיְנְגַּעְהָאָלָטָעָן אַטְעָמָם. מְרוֹקָעָן
קוּקָט אָון שְׂמַעְקָט מִיט דָּעֵר נָאָן. עַר וּעַט קִיְּנָעָם נִשְׁתַּת
אוֹזָה מִיר דָּעַרְקָעָן אַוְיָה אִים, אָז עַפְעָם אַיְזָה עַר חַוְשָׁה.
איַז עַר אָבָעָר מְרוֹקָעָן, — וּאָס הִיְסָט עַר וּעַט מְרוֹאָ

אָז מִיר זַעֲנָעָן גַּעֲקֹמְעָן צָוָם בְּרִיקֵל הַאָט מַוְרַקֵּעַ זַיְד אָ שְׁטָאַרְקָן וּוְאַרְפָּן גַּעֲטָאָן

האָבָן ? או ער האָט זיך אַוְיסֶגֶעֶדרִיִּיט צו אָונְדוֹז מֵיט דָעַר
פְּלִיעִיצָע, האָט ווֹאַזְוקָע גַּעֲנָעָבָן אַ שְׁפָרוֹנָג, אַרוּפָגָע-
וּוֹאַרְפָּן אַוִיפָּא אִים דָעַם זַאַק אָוּן אַךְ מֵיט שְׁרַעַטְעַלְעָז
הָאָבָן אִים דָעַרְלָאַנְגָּט אַיְן דִּי קְנִי ער זַאַל אָוְמְפָאַלְן.
סְהָאָט נִישְׁתְּגַעַנְמָעָן קִיְּזָן מִינּוֹת, אַיזְ מַוְרְקָע שְׁוִין גַּעַ-
וּוָעַן אַיְנָגָאנְצָן אַיְן זַאַק. ער האָט זיך גַּעַוּוֹאַרְפָּן, גַּעַטְרִי-
פָּעַט, אַבְעַר קִיְּזָן קָוָל האָט מַעַן פָּוָן אִים נִישְׁתְּגַעַנְמָעָן
הָאָבָן מִיר אִים גַּעַשְׁלַעַפְט אַיבָעַר דָעַר שְׁטוֹוּבִיכָעַר גַּאַסְט.
אוֹ מִיר זַעַנְעַן גַּעַקְוָמָעַן צָוָם בְּרִיכָל האָט מַוְרְקָע זִיךְ
אַ שְׁטָאַרְקָעָדוֹן וּוֹאַרְתָּפָג גַּעַטְאָנוֹ אָוּן ער אַיזְ אַרְיִינְגָּעַפָּאַלְן אַיְן
טִיְיכָל אַרְיִין. אוֹ אַטְעַם זַעַנְעַן מִיר אַנְטְלָאַפָּן, זִיךְ נִישְׁתְּ
אַוְמְגַעְקָט אַוִיפָּא צְוָרִיק, אָוּן אַיְנָצִיךְוּוִין זַעַנְעַן מִיר
אַרְיִינְגָּעַנְגָּעַן אַיְן שְׁטוֹב צו אָונְדוֹז.

معنى געפינט מורךען

אין שטוב איז אונדו אנטקענונגעkomען דער מאטיע
און האט נאר געוואַלט וויסן וואו מיר זענען געוווען אווי
שפערט אין א פינצטערער נאכט. וואווקע האט גע-
וואַלט עפֿס זאגן, אבער דער מאטיע האט אים נישט
געלאָוט רעדן: דײַנע מעשיות קעו איך שווין, האט ער
אנגעהַריגן אויפֿט אים. שרעטעלע האט אונדו גער-א-
טיעוועט. דער קאָפּ טוט אים וויי, האט ער געוויאַנט, און
ער וויל שלאָפּן. און מיר טוט וויי דער בוייד, האב איד
א קרעכּז געטאן. וואווקע האט שווין געשוויגן. מיר
האָבוֹן זיך אײַנער נאכּוֹן אנדערן אַריינגעַשְׁאָרט אין אל-
קערל און זיך אַריינגעַוָּאָרְפּוֹן אין בעט.

וואם ווועט איצטער זיין מיט מורךען? ער ליגט
אונטערן בריקל און זאָק און ווועט נאָך אָפּשר דער-
וואָרגן וווען. נײַן, סײַן אונדו נישט געוווען גוט. מיר
האָבוֹן שווין חרטה געהַאט אויפֿט דער גאנצער געשיכטע.
מיר האט טאָקע אויפֿ אָנוֹ אָמְתָן אַנגעהַוִּין וויי צוֹ טָאוֹ
דער בוייד, און וואווקע, האב איך געוווען, קעו זיך קִיּוֹן
אָרט נישט געפֿינען. נאָר שרעטעלע האט זיך נישט
גענוּמָען צום הארץָן. ער האט זיך געשטעלט אויפֿן
בעט מיטן קאָפּ אַראָפּ אָנוֹ הָאָט געונגגען צו זיך אלְיַיּוֹן:
מורךע ליגט אין זאָק . . . מורךע ליגט אין זאָק . . .
כחאָב אים געוואַלט צ'ערײַיסן אויפֿ שטיקער פָּאָר זיין
זינגען, נאָר רעדן חוּיד האָב איך מורה געהַאט, דער
מאטיע זאָל נישט דערעהָרָן.

אזי ווי מיר זענען אזי געלען אין בעט, האט זיך
 פלוצלייג דערטראנ א געשרי פון איבערן געלס. אפיין
 שרעטעלע האט א ציטער געטאן פונעם געשרי. וואו-
 קע האט זיך איינגענראבן מיטן קאָפ אין די קישנס אין
 איד האב חשק געהאט אַרְנוֹטֶרְצּוֹקִירְבּוֹן אָונְטְּעָדוֹן
 בעט. וואס וווײַטְּר איז דאס געשרי געווארן העבר
 אין מיר האבן דערקענט או סאיין מורךעס מאמע. מיר
 האבן געהרט ווי טירן האבן זיך געהטען, מענטשן
 זענען אַרְויִסְגּוֹלְאָפּוֹן אין נאָס אין באָלְדּ האט גאנץ לְעָקָ-
 סענדראָען גערעדט, געשרגוֹן, געווינט. אַיבָּעָר אַלְעָ-
 קולות האט זיך געטראָן מורךעס מאמע: וואו איז
 מיין מורךע? מיין גאָלְדּן קינד וואו איז?

מיר האבן מראה געהאט אַרְויִסְגּוֹגִין, וויל מע קען
 נאָך אַוִיפּ אָונְדוֹן דערקענען, אַז מיר זענען דערשראָקָן.
 אַבער לְאָנֵגּ האָבָן מיר זיך נישט אַיִינְגּוֹהָלְטָן: שְׁרֻ-
 טְּעָלָע איז אַרְויִסְגּוֹלְאָפּוֹן דער ערשותער אין אַיד מיט
 וואָווקען זענען אִים נאָכְגּוֹלְאָפּוֹן. אַוִיתּ דער נאָס זענען
 אַרְומְגּוֹנְגּוֹנְגּוֹן מענטשן מיט לְאַמְתְּעָרְנָעָם, ווַיְיַ-
 הָבָן זיך גַּעֲבָרָאָן דִּי הָעַנְתָּ, קִינְדָּעָרּ האָבָן גַּעֲקוֹקָטּ
 מיט צְעַשְּׁרָאַקְעָנָע אָוִינְגּ. מורךעס מאמע איז גַּעַשְׁטָאָ-
 נָעָן אַיְנְמִיטָן נאָס אָז האט דְּרַצְיָילָט יַעֲדָן אַיְנָעָם ווי
 עַמְעַצְעָרּ האט אַ פִּיאַת גַּעַטָּאָן, אַיְזָן מָאָל אָז צְוַיִּי מָאָל,
 מורךע איז אַרְויִסְגּוֹנְגּוֹנְגּוֹן אָז עַר אַז נִישְׁטָאָ. ווַיְיַ-
 הָבָן גַּעֲזָאָטָן, אַז נִישְׁטָ-גַּוְטָעָהָבָן אִים פָּאַרְנָאָרָטָן.
 אַיְינְעָרּ אַ זִּיד האט גַּעַשְׁרִינְגּ אַז דָּס אַז נאָך אַלְעָ-
 קָאָפְּלָס אַרְבָּעָטָן. דער קוֹנְצְנְמָאַכְעָרּ האט גַּעֲבָרָאָכָטָן
 אַוְמְגּלִיךְ אַוִיתּ לְעַקְסְעַנְדרָעָן. אַבער וואו איז מורךע?
 מֵעַ אַז אַרְומְגּוֹנְגּוֹנְגּוֹן מיט לְאַמְתְּעָרְנָעָם, גַּעַזְכְּטָ אַז

אלע ווינקעלעדר, גענישטערט אין אלע ליעבער, — מוז-
קע איז נישטא.

דא האט וואווקע, ווי א גרויסער, געכאנפט בי איי-
געם דעם לאמתערן און געלאומות זיך לוייפן צום בריקל:
מע דארף אים זוכן ביימ ברייכל, האט ער געשריגן.
מענטשן זענען אים נאכגעלאפּן און אויפּן בריקל זענען
אלע געליבן שטינן. וואווקע האט דער ערשטער
ארונטערגעלאומות דעם לאמתערן ארוןטער צום בריקל
או נאך אים האבן זיך ארוןטערגעלאומות נאך אפשר
צען לאמתערנעם. פֿלוֹצְלִינְג האט וואווקעס מאמע א
געשריי געטאן: ווינד איז מיר, א פֿאַרבּוֹנדְעָנָעָר זאָק,
עפּעם טרייפּעט זיך איז זאָק!

— עפּעם טרייפּעט זיך איז זאָק, — איז פֿלוֹצְלִינְג גע-
וואָן א געשריי פֿון אלע זאָק. יאַשׁקע דער שמיד איז
ארונטערגעשפרונגען אונטערן ברייכל, נאך אים איז
געשפרונגען שמואָל טעסלאָר און דער עולם אויפּן
בריקל איז געשטאנען און האט מורה געהאט צו
אטעמען.

— לייכט-צו מיט די לאמתערנעם, — האט יאַשׁקע
דער שמיד געשריגן פֿון אונטן.

אלע האבן זיך אַרְבִּיבְּרָגְּנָעֲבוּיָּוּן מיט די לאמתער-
געם איז דער שמיד מיטן טעסלאָר האבן זיך אונטן גע-
פארעט מיטן זאָק. אַמְּעֵסְעָרְלָה האט יאַשׁקע געשריגן.
מע דארף אויפּשְׁנִידְזָן דעם זאָק, אַלְעַבְּדִיקְעַ זאָך
וואָרְפְּט זיך אַנְעֻווּיְנִיכְך. דער טעסלאָר האט פֿון אַקְעַ-
שענע אַרְבִּיבְּרָגְּנָעֲבוּיָּוּן דעם זאָק. פֿרִיעָר האט זיך אַרְבִּיבְּרָגְּ-
שְׁטַעַקְט מְוִיקְעָם רְוִיטְעָר קָאָפְּ, דָּרְנוֹאָך דָּסְסְפּּנִים
וַיְיִנְסְּ אָזְן דָּרְנוֹאָך . . . אַבְּעָר דָּרְנוֹאָך האָבְּן מִיר שְׂוִין

גארנישט געקענט זיין, וויל מורךם מאמע, אוון נאך
אויר אפשר פופציך וויבער אוון מענען, האבן זיך אליע-
א לאז-געטאן מיט א גוואלד, מיט א געלידער ארון-
טער, או מורךן האט מען שיין נישט ארויסגעזען.

זוען מע האט אים אריינגעבראכט, אין ער געווען
בליך, די אוינן זענען אים געווען איבערגעקערט אוון
דרער גאנצער גות זיינער האט געציגערט. די מאמע
זייןעה האט אים געהאלטן איזמגעגעטן אוון האט אליע-
געשריגן: וואס האט מען דיר אפגעטאן, מיין קריין, מיין
תכשיט? אבער מורךן האט פון שרעם קיין זארט
ニישט געקענט רעדן. דערפאר האבן מיר גערעדט
צווישן זיך אוון האבן קיין מורה נישט געהאט, וויל קיין-
נער האט זיך סי-זוי-סי אויף אונדו נישט אומגעקוקט.
— איצט ווועט ער שיין וויסן דער דרייטער גולן! —
האט שרעטעלע געואנט.

— ער האט זיך אַנגעההיין מיט ריין, — האט זואו-
קע זיך באריםט.

— אוון וואס ווועט זיין, או ער ווועט קראנק וווען פון
שרעך? — האב איך געפרענט.

— א גולן וווערט נישט קראנק, — האט שרעטעלע
געואנט, ווי א מענטש וואס וויסט, — א גולן אוון גולן.
אוון דו הער אויף צו רעדן.

אבער איך האב נישט געהאלט אײפהערן צו רעדן.
וויל איך האב אליע געווען מורךם איבערגעקערט ע-
אוינן אוון דאס הארץ האט מיר ווי געטאן אויף אם.
אפיקו או ער אוון גולן. נאך נאכמער האב איך מורה
געהאט טאמער ווועט מען זיך דערויסן או מיר האבן
אים אריינגעלייגט אין זאך אוון אַרונטער געוואָרטן

אונטערן בריכל. וואווקע האט מיך אויסגעלאכט : ווי
וועט מען זיך דערווויסן, או קיינער האט נישט געזען ?
מורקע אליען האט אויך נישט געזען.
מורקען האט מען אַפְגָעְפִירֶט אַהֲיִם אָוֹן יַאֲשָׁקָע
דעָר שְׁמֵרוּ הָאָט נְאַבְגָּעְטְּרָאָגָן דָּעַם זָאָק. צָד ווֹאָס הָאָט
עָר גַּעַדָּרְפֶּט דָּעַם זָאָק, דָּעַר נְאַרְיְשָׁעָר יַאֲשָׁקָע ? צָוְלִיב
אַיִם הָאָט הָאָט מען זיך שִׁיר נִשְׁתַּת דָּעַרְוָאָסְט דָּעַם
נְאַנְצָן אַמְתָּה.

מִיר גַעְפִינָעַן דָעַס אֹצֶר

איןדרפר, ווי נאָר מִיר זענען אויפגעשטאנען.
האָבן מִיר שווין געהערט או לְעַקְסָעַנְדְרָעַן קָאָכֶט. מְוּרַ-
קָעַס מַאֲמָע אַיּוֹ אַרוֹמְגַעַנְאַנְגַעַן אַיבָּרוֹן שְׁטָעַטֵּל אַיּוֹ
הָאָט אַלְץ גַעַטְעַנְחָט אוֹ עַמְעַצְעַר הָאָט גַעַוּאַלְט אָוָם-
ברַעַנְגַעַן אַיר טִיעָרַן מַוְרַקְעַן, אַיר נַאֲלַדְעַנְעַם זָוַן. מְוּרַ-
קָע אַלְיאַן, נַאֲר אַלְץ אַבְלִיכְעַר אַיּוֹ דָעַרְשָׁרָאַקְעַנְעַר,
הָאָט דָעַרְצִיְילַט ווי דָרִי חַבְרָה-לִיְיט הָאָבן אַיּוֹ גַעַ-
שְׁלַעַפְט אַיּוֹ זַאַק אַיּוֹ אַרְיִינְגַעַוּוֹאַרְפַּן אַיּוֹ דָעַר קַאַנְאָוּעַ
אַונְטָעַרְן בְּרִיקְל. אַבְעַר ווּרְדָעַט עַס גַעַטָּאָן? הָאָבן
זַיךְ אַלְעַ גַעַרְאַכְן דִי קַעַפְט אַיּוֹ נִישְׁתַגְעַנְט פָּאָר-
שְׁטִיאַן.

— אָפְשָׁר צִינְיִינְעַר? נִיזְן, קִיּוֹן צִינְיִינְעַר הָאָט מְעוֹן
נִישְׁתַגְעַנְט שְׁוַיַּן עַטְלַעַכְעַ ווֹאַכְן.

יאַשְׁקָע דָעַר שְׁמִיד הָאָט זַיךְ יַיךְ אַרוֹמְגַעַטְרָאַנְן מִיטְנוֹ
זַאַק אַיּוֹ הָאָט עַפְעַם גַעַנְיִשְׁטַעַרְט אַיּוֹ אַלְעַ שְׁטָאַלְן, אַיּוֹ
אַלְעַ קַאַמְעַרְן. ווֹאַס זַוְכְט עַר, דָעַר נַאֲרִישְׁשָׁר יַאַשְׁקָע?
וֹאַוּקָע הָאָט אַונְדוֹ גַעַזְגַט, אַיּוֹ דָעַר זַאַק ווּעַט אַונְדוֹ
קוּלְעַן, וֹאַרְעַם ווֹאַס טּוֹעַן מִיר אַיּוֹ עַמְעַצְעַר דָעַרְקָעַט
דָעַם זַאַק?

אוֹן אוֹי אַיּוֹ טַאַקָּע גַעַוּעַן: יַאַשְׁקָע אַיּוֹ אַרְיִינְגַעַכְיַי-
מְעוֹן צַו אַונְדוֹ אַיּוֹ שְׁטוֹב, נַאֲר אַיּוֹ נַאֲכָנְעַנְגַעַן
מוֹרְקָעַם מַאֲמָע, מוֹרְקָע אַלְיאַן אַיּוֹ אַגְנַצְעַ בְּאַפְטָע ווּיְיַיְ-
בָּעַר. יַאַשְׁקָע הָאָט גַעַטְרָאַנְן דָעַם זַאַק אַונְטָעַרְן אַרְעַם
אוֹן מִיט דָעַר נַאֲוַהְתָּאַט עַר עַפְעַם גַעַשְׁמַעַקְט, ווי אַקְאַז
וֹאַס דָעַרְשָׁמַעַקְט אַפְיַיְגַלְעַ. דָאַס הַאֲרַץ הָאָט בַּיִ

מיר אַנְגָּעָהִיבָּן צוֹ קְלָאָפָּן אָנוֹ דֵּי אָוִינָן הָאָב אַיךְ אַרְוָן טֻעָרְגָּעְלָאָט, וּוַיְלַי אַיךְ הָאָב מַוְרָא גַּעַחַת מַעַן יָאָל אַוִּיפָּת מִיר נִישְׁתַּת דַּעֲרַקְעַנְעָנוֹ וּוְאָס אַין הָאָרֶץ בֵּי מִיר טוֹת זַיְד. וּוְאָוָקָע אַיְזָה פְּלוֹצְלָוָגָג גַּעַוְאָרוֹן שְׂמָאָרָק פָּאָרְנוּמוּן מִיטָּא שְׂטִיכָּלָה הָאָזָה אָנוֹ שְׂרַעַטְעַלָּע הָאָט אַנְגָּעָהִיבָּן צוֹ פִּיפָּן, וּוַיְנִישְׁתַּת אִים מִינְטָמָעָן.

— ר' לִיּוֹזָר, — הָאָט יַאֲשָׁקָע גַּעַזְאָנָט דַּעַם טָאָטָן מִיטָּא קָול וּוַיְיַאֲשָׁקָע גַּעַזְאָנָט דַּעַם טָאָטָן זַעַק ? — אָנוֹ אַיְדָעָר דַּעַר טָאָטָן הָאָט נָאָך גַּעַעַפְנָט דָּאָס מַוְיל עַפְעָם צוֹ זָאָנָן, הָאָט יַאֲשָׁקָע שְׁוֵין גַּעַהָאָלָטָן דַּעַם זַאָק צַעַשְׁפָּרִיט אָנוֹ גַּעַפְאָכָעָט מִיטָּא אִים אַיְזָה דַּעַר לַוְּפָטָן. דַּעַר טָאָטָן הָאָט בָּאַטְרָאָכָט דַּעַם זַאָק אָנוֹ אַיְזָה גַּעַ-בְּלִיבָּן אָנוֹ לְשָׁוֹן. דָּא אַיְזָה שְׁוֵין מַוְרָקָעָם מַאֲמָעָם אַרְוִים מִיטָּא לְשָׁוֹן : וּוְאָס שְׁוֹוִינִיגָּט אַיר ר' לִיּוֹזָר ? מַעַן הָאָט מִיר שִׁיר נִישְׁתַּת אָוְמָגָעָרָאָכָט מִיְּנָן וּוֹן, מִיְּנָן טִיעָרָן מַוְרָקָע, אָנוֹ אַיר שְׁטִיטִית זַיְד קָאָלָט וּוַיְיַאֲלָן.

דַּעַר טָאָטָן הָאָט גַּעַקְוָת אַיְפָן זַאָק, גַּעַקְוָת אַוִּיפָּת אַוְנְדוֹ אָנוֹ גַּעַזְאָנָט :

— דַּעַר זַאָק אַיְזָה טָאָקָע מִיְּנָעָר, אַבָּעָר וּוְאָס קָעָר זַיְד עַם אַיְזָה מִיטָּא מִיר ?

— אָ, סַע קָעָר זַיְד שְׁוֵין נָאָר אַיְזָה מִיטָּא אַיךְ, — הָאָט יַאֲשָׁקָע וּוַיְיַטְעָר גַּעַפְאָכָעָט מִיטָּא זַאָק, — דָּאָס הָאָבָן אַיְ-עָרָע טִיעָרָע יַיְנְדָעָלָעָר פָּאָדְשָׁלָעָפָט מַוְרָקָע אַיְזָה זַאָק אַיְזָה שִׁיר דַּעַרְהָגָעָט.

דָּא אַיְזָה אַרְיִינְגָּעָקָומָעָן דֵּי מַאֲמָעָ אָנוֹ זַי אַיְזָה אַרְוִים מִיטָּא לְשָׁוֹן : וּוְאָס וּוַיְלַי מַעַן פָּזָן אַירָעָ קִינְדָעָר ? טָאָמָעָר הָאָט עַמְּעַצְעָר גַּעַנְבָּעָט אַ זַּאָק בֵּי אַיר אַיְזָה קִאמְעָר, זַעַנְעָן דֵּי קִינְדָעָר שְׁוֹלְדִּים ? אָנוֹ דֵּי מַאֲמָעָ הָאָט זַי גַּעַ-שְׁוֹוָאָיְרָן אָז מִיר זַעַנְעָן דַּעַם נַאֲגָזָן אַיְפְּרָעָרָנָאָכָט נִישְׁתַּת אַרְוִיסְגַּעַנְגָּעָן אַיְזָה דַּרְוִיסָן. דַּעַר טָאָטָן הָאָט אַיךְ צוֹ.

געבע אמקעת או מיר זענען געוווען די גאנצע ציימט אין שטוב בייז מיר האבן נישט געהערט דאס געשרי. דער-בי אייז עס געלביבן: ערמעצער האט אroiסגעגעבעט א זאך פון אונדזער קאמער און פארשלעפעט אין אים מורךען. אלע זענען זיך צענאנגען פון אונדזער שטוב און דער טאטעהט האט זיך ערישט גענומען צו אונדז, ויא-רעם ער האט דאך גוט געוואוסט או מיר זענען נישט גע-וווען איין שטוב. מילא, וואס מיר האבן שווין געהאט פונעם טאטן בין איך איד מוחל, אבער אין לעקסענדראען האט קייןער נישט געוואוסט דערפונ און מורךע אליען איך געוווען אווי דערשלאגנ, או ער האט מורה געהאט זיך אנטזוזהיבן מיט אונדז. אבער וואס טוט מען מיטן אווצר? איצט, או מורךע גיטט ארום מיט או אראפנע-לאוטן קאָפֶ און פארוּאַלְקְנָטָע אַיְגָן, אייז די בעסטע ציימט צו זוכן דעם אווצר.

פארנאכט, אידער די זוין האט זיך געועצט, האבן מיר זיך ווידער גענומען גראבן ליעבון דעם בוים. קייןער האט זיך אוית אונדז נישט אומגעקיקט, וויל אלע קינ-דר ער זענען נאך געוווען פארנווען מיט מורךען, און מיר האבן גערבעט געשמאָק. די ער איז געוווען וויך. ווי ערמעצער וואָלט פריער דא גענראָבן און איין אַהֲל-בער שעה ציימט האבן מיר זיך דערנראָבן צו עפעם הארטער זאָך. וואָוקע האט אוש גענבען א שפונג איז דער לופטן: מיר האבן עס! שרעטעלע האט גע-פאטשט מיט די הענט און איך האָב זיך אַנגעבעיגן און אroiסגעשלעפעט א קלײַן הילצערן קעסטעלע. דאס איז דער אווצר, דאס איז דער אווצר! האט שרעטעלע גע-טאנצט.

מיר האבן זיך אַוּקְגַּעַזְמַט אַונְטָעָן בּוּיִם אָוֹן שטיילערהייט געעפַט דָּס קעסטעלע. מיר האבן גע-

פונען דארטן שטיקלעך מעש און קופער, צוויי פיעפה-
לעך, אַ לעגעכיך שטיקל העלפאנטביין און אַ פאפר.
אייפן מעש און קופער האבן מיר געמיינט או ס'אייז
נאָלד, אַבער געפרייט האבן מיר זיך מיטן פאפר, זויל
מיר האָבן געוואיסט אוֹ קאָפל דער קונצנמאכער האָט
אונדוֹ דארטן אַנגעואָנט ווי אָווּ מיר זאלַן קומען צום
שור הבר.

— לאָמיך אוֹיפּוֹיקְלָעָן דָּסֶם פָּאָפִיר, — האָט שְׁרָע-
טעַלְעַ גְּזֵזָגָט.

— ניין, אַיך ווועֵל עַם אוֹיפּוֹיקְלָעָן, — האָט ווֹאָוּקָע
געשריגן, — אַיך בֵּין דָּעַר עַלְתְּעַרְעַר אָוּן קָעָן לְיִעְנָן.
— ווֹיִיסְטָ אַיך גַּאֲרַן וּאַם? — האָב אַיך זיך אַריַינְגָּע-
מיישט, — לאָמִיר אלַעַן דָּרְיִי אוֹיפּוֹיקְלָעָן דָּסֶם פָּאָפִיר,
מיר זענען דָּאָרְךָלְעַן דָּרְיִי רִיאָן.
אָך, אַיְזָן גְּעוּעָן אַטְיַעַר פָּאָפִיר.

דער וועג צום שור-הבר

אויפֿ מאָרגנַען זענען מיר געקוּמַען אונטערן בויִם נאָנצְפֿרִי אָוֹן מיר האָבָן ווַיַּדְעֶר אוַיְפְּגַעְמָכְט דָּאָס קָעֵם-טָעֵלָע. מִתְּצִיטְעָדִינַע הָעֵנֶט האָט ווַאֲוֹקָע אַרוַּיסְגַּע-נוּמַעַן דָּאָס פַּאֲפִיר אָוֹן אלָעָדָרִי האָבָן מיר עַם אוַיְפְּגַע-וַוְיכְּלָט.

וַאֲוֹקָע האָט גַּעַלְיִיעַנְט אַיִן דָּעַר הַוִּיךְ אָוֹן מיר האָבָן נאָכְגַּעַזְגַּט ווַאֲרַט-פַּאֲרַז-וַאֲרַט :

„דָּעַר שׂוֹר-הַבָּר פַּאֲשַׁעַט זַיְד אוַיְפֿ דִּי פַּעַלְדָּעַר פָּנוּ אַרְמַ-נָּהָרִים (אַרְאָם נָהָרָאָאִים). מַעַד אַרְאָף דָּרִי טָעַג אָוֹן דָּרִי נָעַכְתּוּ נִיְּזָן אָוֹן נִיְּזָן בֵּין מַעַן קָוָמָט צַוְּאָ וַאֲסָעָר. דָּאַרְטָן דָּאַרְאָף מַעַן נָעַמְעַן אַשְׁיַּת אָוֹן פַּאֲרָן אַכְצַנְזָן טָעַג אָוֹן נִיְּנִצְנָזָן נָעַכְתּוּ בֵּין מַעַן קָוָמָט צַוְּאָ אַבְּרָעָג, ווָאָסְדַּעַרְבָּי הַיְּבִיט זַיְד אוַיְפֿ אַחֲוִיכָּר, הַוִּיכָּר בָּאָרְגָּן. צַוְּוִי טָעַג דָּאַרְאָף מַעַן קָלְעַטְעַרְן אוַיְפֿ יָעַנְעַם בָּאָרְגָּן אָוֹן אוַיְפְּנִידְטָן פַּאֲרַטָּאָג קָוָמָט מַעַן אָוֹן צַוְּאָ אַלְיִיךְ פַּעַלְדָּמִיט צַוְּוִי טִיבָּנוּ פָּנוּ בַּיִּדְעָ זַיְיטָן. אִיְיָן טִיךְ אִיְזָא גַּרְינָעָר, דָּעַר צַוְּוִיְּטָעַר אִזְּאָ בַּלְוִיְּדָר. מִתְּצִיטְעָדִינַע פִּים שְׁטִיטָת דָּעַר שׂוֹר-הַבָּר אַיִן גַּרְינָעָם טִיךְ אָוֹן מִתְּצִיטְעָדִינַע שְׁטִיטָת עָר אִין בַּלְוִיְּעָן טִיךְ. דָּאַרְאָף מַעַן זַיְד פַּאֲרַגְּנָבְ-עַ-נָּעַן צַוְּאָים פָּנוּ הַיְּנָטָן, בֵּין גַּרְינָעָם טִיךְ, אָוֹן אַרוַּיְפְּכָאָפָּן זַיְד אוַיְפֿ אָים. נָאָרְטָן דָּאַרְאָף מַעַן עַם פַּאֲרָנָאָכְט, ווּעוֹן עָר הַאַלְטָט דָּעַם קָאָפָּן אִין בַּלְוִיְּעָן טִיךְ אָוֹן טְרִינְקָט, דָּעַנְצָ-מָאָל הַעֲרָט עָר נִישְׁטָמָט. אוּ מַעַן כָּאָפְטָן זַיְד אוַיְפֿ אָים אַרוַּיְפֿ, גַּלְיִתְשָׁטָמָט מַעַן זַיְד אַרוַּנְטָעָר אַיבָּעָר זַיְינָן רָוּכוּ וַיְ-בָּאָרְגָּן. אַרְאָפָּן אָוֹן מַעַן כָּאָפְטָן אָים אָוֹן בֵּין דִּי הַעֲרָנָעָר. דָּעַר-

נאר גיט מען אים די הערנער א פאָרדרי אויף דער לִינ-
קער זויט, פֿאֶרְלִירֶט ער אַינְגָאנְצֵן זַיִן כה אָנוּ קָעַז
מער נִישְׁט וּוּעָדָן . . .

או וואָוקע האָט גענדיקט לייענען דָּאס פֿאָפִיר,
זענען מִיד גַּעֲלִיבָן זִיצְנָן מִיט אָפְּעָנָעַ מִילְּעָר. אִיד
הָאָב זִיךְ אַוְיסְגַּעְמָאלְט וּמִיד גַּיְעָן אָנוּ גַּיְעָן דְּרִי טָעַג
מִיט דְּרִי נַעֲכַת, וּמִיד פֿאֶרְן אֹוְפַּת דָּער שִׁתְּ אָנוּ דָּעַר-
נָאָר קַלְעַטְעָרָן מִיד אַוְיפָּן בָּאָרגְּ — אָ קָאָפְּלָ דָּער קָונְצָן-
מַאֲכָעָר האָט אָנְדוּז שָׂוִין גָּוֹט אַנְגָּעוֹווֹזָן וּאוֹזִי מִיד זָאָלָן
קוּמָעָן צָוָם שָׂוָר-הָבָר. אָבָעָר וּוּעָר אַרְוִיפְּקַלְעַטְעָרָן
אוֹפָן שָׂוָר-הָבָר? אַלְעָ דְּרִי? אַין פֿאָפִיר שְׁטִימִיט דָּאָךְ
אוֹ נָאָר אַיְינָר זָאָל אַרְוִיפְּקַלְעַטְעָרָן.

אִיךְ וּוּלְ אִיךְ זָאנְ דָּעם אַמְּתָה: אִיךְ הָאָב קִיְּן חָשַׁךְ
נִשְׁטָה גַּעֲהָט אַרְוִיפְּצָוְקַלְעַטְעָרָן אַוְיפָּן שָׂוָר-הָבָר, וּוּיְלָ
וּוָאָסְטוּ אִיךְ, אָוּ ער גִּיטְזָן זִיךְ אַיְן מִיטָּן דָּערְנָעָן אַ וּוּאָרָף?
וְואָוקָע דְּרָאָרָף עַמְּ טָאָן, ער אִיזְ דָּער עַלְטָעַטְעָרָן אָנוּ ער
הָאָט אַוְיסְגַּעְמָאלְט אָנוּ מִיד זַעַנְעָן רִיזָּן. אָוּ הָאָב אָדָּר
גַּעֲטָרָאָכְט בַּיִּ זִיךְ אָנוּ הָאָב אָ קִים גַּעֲטָמָאָן אֹוְפַּת וּוּאָוּ-
קָעָן, וּוּ ער וּוּיקְלָט צְוִינוֹתָ דָּאס פֿאָפִיר. שְׁרַעַטְעַלְעָ אִיזְ
גַּעַוְעָסְן מִיט אַנְגָּעַצְוְנָדָעָן אַיְינָן אָנוּ דיַהָּעַטְהָאָט ער
גַּעַוְאָרָפָן, וּוּ ער וּוּאלְט שָׂוִין פֿאָרְדְּרִיטָה דיַהָּעַטְהָאָט בַּיִּים
שָׂוָר-הָבָר. וְואָוקָע אָבָעָר האָט אֹוְפַּת אָנְדוּז נִשְׁטָה גַּעַ-
קָוְלָט.

— וּוּעָר וּוּעָט אַרְוִיפְּקַלְעַטְעָרָן אַוְיפָּן שָׂוָר-הָבָר? — האָט
וְואָוקָע פְּלוֹצְלָוָגְן אָ פְּרָעָן גַּעַטָּאָן.
— וּוּעָר? דָּוּ, — הָאָב אִיךְ גַּעַזְאָנָט, — דָּוּ בִּיסְטָ דָּאָךְ
דָּער עַלְטָסְטָעָר רִיזָּן.
— פֿאָרוֹאָס עַפְּעָם אִיךְ? מִיד זַעַנְעָן אַלְעָ גַּלְיִיכָּעָ
רִיזָּן. אִיצְט בֵּין אִיךְ גַּרְעָסָעָר פָּוּ אִיךְ, אָבָעָר אָנוּ מִיד

וועלאן ווערטן ריזן, וועט נישט זיין קיין גראמער און קיין
קלענער . . .

יא, וואוקע האט איך מורה געהאט ארויפצוקלע-
טערן אויפן שור-הבר, און איך האב זיך געטראכט:
איך מיר א ריזן, אפלו אויה א שור-הבר האט ער מורה
ארויפצוקלעטערן . . .

נאָר שרעטעלע האט קיין מורה נישט געהאט. ער
האָט געגעבען אַ שפֿרונְג אַוִּית, אָז דָּם חִיטָּל אַיִּם
אויש אַרְוֹנְטֶעֶר גַּעֲפָלֵן פּוֹנוּעַם קָאָפּ. דִּי העט האָט ער
געהאלטן צוֹנוֹיְפּגַּעַדְרִיטּ, ער האָט אַנְגַּעַכְּפּטּ צְוִיּוּיִ
גרָאָבָּעּ צוֹיִינְגּ אַוִּיפּן בּוּיְם אָזְהָט גַּעַשְׁרִינְגּ :

— אָט אַזְוִי וּוּעַל אַיךְ אַיִּם פָּאַרְדְּרִיעַן דִּי הַעֲרָנָעָרָ
ער וועט בי מיר אַנְדְּעַרְפָּלֵן אַיִּינְסָ-אָזְ-צְוִיּוּיִ, אָז ער
וועט זיך נישט קענען ריזן . . .

— גוּטּ, שרעטעלע, דו וועט אַרוּפְּקָלְעַטְּעָרָן אַוִּיפּן
שור-הבר, — האָט וואָוקע באַלְדּ נַאֲגַעַנְעַבּוּן, אָז אַיךְ
הָאָבּ זיך אַיךְ מַחְיָה גַּעֲוֹעַן, וְאָסּ אָז אַנְדְּעָרָרָ, נִשְׁטָ
אַיךְ, וועט זיך באַלְדּ אַנְהִיבּוּן מִיטּוּן שור-הבר. אָז שְׁרָעָ
טָעַלְעָ וּוּלְאַלְיָין, וּוּלְאַיךְ זיך נישט קְרִינְגּ מִיטּ אַיִּם
אַיבָּעָר דָּעַם . . .

איַזְוִי גַּעֲלִיבּוּן בּיְ אַונְדוּ. אַבָּעָר ווען לְאָזְן מִיד
זיך אַיִּן ווען אַרְיִין? דָּא אַיִּן שְׂוִין וואָוקע ווּידָעָר גַּעֲוֹאָרָן
אַ גַּאנְצָעָר מַאֲכָעָר, נַאֲרָ שְׁרַעַטְעַלְעָ האָט אַיִּם נִשְׁטָ
גַּעַלְאָזָטּ רַעַדּ.

— אָז אַיךְ קְרִידּ אַרוּפּ אַוִּיפּן שור-הבר, — האָט ער
געזָאנְטּ. — בֵּין אַיךְ דָּעָר פִּירָעָר פּוֹן דִּי רִיזְן אָז אַיךְ
דַּאְרָפְּטּ פְּאַלְגָּן וְאָסּ אַיךְ וּוּלְזָאנְ.

אַודְאַיִּ אַיִּ שְׁרַעַטְעַלְעָ גַּעֲרָכְטּ גַּעֲוֹעַן, אַבָּעָר
וואָוקע האָט עַמְּדָה נִשְׁטָ גַּעֲוֹאָלָטּ לִיְדָן: וְאָסּ הַיִּסְטּ?
ער האָט דָּאָר אַונְדוּ גַּעַמְאָכְטּ פָּאָר רִיזְן, ער האָט דָּאָר

אייסנקלערט די מעשה מיטן שור-הבר און דעם לויינן,
דאראת ער זיין דער פירען. איך האב געווען, או וואווקע
מייט שרעטעלען וועלן זיך נאך צעשלאנן און. או ריזן
שלאנן זיך צוישן זיך אליען, קענען זיך נאך איינער
דעם אנדרון דערחרגענען.

האב איך געואנט:

— מיר זענען אלע דריי די פירער און מיר וועלען
אלע דריי אייסקֿלערן ווען צו לאון זיך אין וועג אריין.
איידער מיר האבן זיך געלאָזט איז וועג אריין, האבן
מיר נאך געהאט אַ באנגעניעש מייט אַ קלײַנעם שור-
הבר.

שרעטעלע אויפן אקס

געמיינט האבן מיר, או מורקע האט זיך שוין אַפּ-
געטשעפעט פון אונדז, אַבער מיר האבן געהאט אַבִ-
טערן טוות. דער רוייטער גזָלן איז אַין עטְלַעַכְע טענ-
געקומען צו זיך פון דער שרעק וואָס ער האט אַיבָּרְגָּע-
לעבט, ווען מיר האבן אַים פֿאָרְנָאָרֶט אַין זאָק אַרְיַין, אַין
ער האט ווֹידַעַר אַנגָּעוּחוּבִּין זיינע אַלְטַע שטיך.

אַין אַיְנוּם אַן אַינְדרַפְּרֵי האבן מיר זיך געשפְּלַט
אויפּן פֿעַלְד הַנְּטַעַר דער שטוב אַון, פֿאָרְשְׁטִיט זיך, אַן
אַינְמִיטָן דער שְׁפֵילַהֲבָן מיר זיך ווֹידַעַר צַעְרָעַדְטַע פון
אַונְדוֹעַר רִיזְעַץ זָום שְׂוֹרְ-הַבָּר. מיר האבן שוין געהאט
אַנגָּעָנְגִּירִיט דְּרִיְּטַאָרְבַּעַלְעַד מִיטְצָוְנָעָמָנוּ עַסְּנוּ אַון
שְׁטָרִיק, מַעַסְעַרְלַעַד אַון טְשֻׁוּעַקָּעַם. — מַאְלַע וואָס מַע
קָעַן דַּאֲרַפְּן אַוְּפַּת אָזָּא ווַיְיַטְּן ווּעַג. מיר זענען גַּעַוּזָן
גַּרְיִיט צוֹ לְאָזָן זיך אַין ווּגַּן אַרְיַין, מיר האבן נַאֲר גַּע-
וֹזָאָרֶט אַוְּפַּת אַ פֿינְצְטַעַדְרַעַר נַאֲכָט. אַן מיר ווּלְזַן אַרְוִיס-
נַיְיַן בִּינְאָכָט, האט ווֹאַוְקָע גַּעַזְאָגָט, ווּלְזַן מיר בַּיּוֹ פֿאָר-
טָאָג זַיְן אָזָוַי ווַיְיַטְּ, אַן קִינְעַר ווּעַט אַונְדוֹ שְׂוִין נִישְׁטַקְעַ-
נַעַן דַּעַרְיַאנְן.

אַון ווַיְיַטְּ מיר שְׁפֵילְן זיך אָזָי, דערזעט פֿלְצְלִינְג שְׁרַעַ-
טַעַלְעַד עַם רְוִיטָן מַוְרַקְעַ. גַּעַוּזָן האבן מיר אַים אַלְעַ
טָאָג, אַבער אַיצְטַע אַין גַּעַוּזָן עַפְּעַס אַנְדַּעַרְשַׁן. מַוְרַקְעַ
אַין גַּעַגְאָנְגָעַן פֿאָמְעַלְעַד, ווַיְיַטְּ אַקְאַיְז ווּעַן זיך זַיְן צוֹ-
שָׁאָרָן צוֹ אַ מִיּוֹלַ. דער גַּאנְג וַיְיַנְעַר אַין אַונְדוֹ נִישְׁטַ
גַּעַפְּעַלְן. הַיְנַטְּ האט ער נַאֲך גַּעַהְאַלְטַן דַּי הַעַנְטַה הַינְּ-
טַעַר זיך אַון אַלְעַמְּאַל האט ער זיך אַומְגַעְקָוְקָט אַוְּפַּת

הינטן. נײַז, מָוֶרְקָע אֵיז אָונְדָּז גָּאָרְנִישֶׁת גַּעֲפָעַלְן, אָוֹן
מִיר הָאָבָּן בָּאַלְדַּ דָּעַרְשְׁמַעְקָט אָז סֻעַּ רָוְקָט זִיךְ אַוִּיפָּ
אָונְדָּז אָן אָוְמְגָלִיק.

— דָּעַר רְוִיְּטָעַר גַּזְלָן גַּיִיט אַוִּיפָּ אָוֹנְדָּז, — הָאָט
שְׁרַעַטְעַלְעַ גַּעַזְוָאנְט שְׁטָמִיל.

— וַיְּסִיעַד וּוְאַם, דִּיר דָּאָכְטַּ זִיךְ אָוִים, — הָאָט זִיךְ
וְאוֹוְקָע גַּעַמְאָכְטַּ הָאָרֶץ, — עַר אֵיז אָ גַּעַשְׁלָאָגְעָנָעָר
הָוְנָט.

אַיךְ אַלְיַין הָאָבָּן זִיךְ גַּעַוּאָלָט שְׁטָאָרְקָן אָוֹן הָאָבָּן גַּעַ-
וְאָנְטַן, אָז וְאָסַם הָאָבָּן מִיר מְרוֹאָ פָּאָר אִים? עַר אֵיז דָּאָךְ
אַלְיַין, וּוּלְעַן מִיר אִים צְעַבְּרָעָכְן דִּי בִּיְנָעָר. נָאָר מִיר
הָאָבָּן נִישְׁתַּחַת אַדוֹנָטְעַרְגְּנָעָמָעָן פָּוֹן אִים דִּי אָוִינָן, וַיְּיַלְלָ
מִיר הָאָבָּן גַּעַזְוָעָן אָז עַר גַּרְיִיט זִיךְ אַוִּיפָּ עַפְעָם.

פְּלוֹצְלִינְגַּ הָאָט מָוֶרְקָע אַ קְרִיְּ-גַּעַטְאָן וַיְּ אָהָן אָוֹן
אַיְּז אַ רְגָּעָ זְעַנְעָן פָּוֹן חִינְטָעָר דִּי פְּלוֹצְלִינְגַּ אַרְיוֹסְטָנוּשְׁפָרְנוּ-
גַּעַן זְיַינָּעָ וְעַקְמַן חַבְרָה-לְיִיט. אַיְּדָעָר מִיר הָאָבָּן גַּעַקְעָנְט
אוֹוְסְרָעְדָּן אָ וְאַרְטַּ צְוַיְּשָׁן זִיךְ, הָאָבָּן זִיךְ זִיךְ גַּעַלְאָוָט
לְוִיְּפָן גַּלְיִיךְ אַוִּיפָּ אָונְדָּז. אַיצְטַּ הָאָט שְׂוִין מָוֶרְקָע גַּעַ-
הָאָלְטָן דִּי הָעָנְטָ פָּוֹן פָּאָרָנְטָ אָוֹן מִיר הָאָבָּן גַּעַזְוָעָן אָז
עַר טְרָאָגְטָ אָ זָאָקָ. אָאָ, מָוֶרְקָע הָאָט, וַיְּזִוְּט אִים, דִּי
גַּאֲנָצְעָ צִיְּטָ גַּעַוְאָסְטָ, אָז מִיר הָאָבָּן כָּאָטָפָאָקָט
אַיְּזָאָקָ, נָאָר עַר הָאָט אַלְיַין גַּעַוְאָלָט זִיךְ אַפְּרָעָכְעָנָעָן
מִיט אָונְדָּז.

וְאָסַם תּוֹתְמָעָן? צְוָרִיקְטְּרָעָטָן? צְוָ-שְׁפָעָט. וְאָ-
רָעָם זִיךְ הָאָבָּן אָונְדָּז אַפְּגָעָשְׁנִיטָן דָּעָם וּוּגַּעַן אַוִּיפָּ צְוָרִיקְ.
אַנְטְּלִוִּיפָּן אֵיז פָּעַלְדַּ אַרְיַין אֵיז דִּי אַיְּנְצִיקְעַ עַצְחָ, אַבְּרָר
דָּאָס פָּעַלְדַּ אֵיז אָפָּן אָוֹן מָוֶרְקָע מִיט זִיךְ חַבְרָה זְעַנְעָן
גַּוְטָעָ לְוִיְּפָעָרָם. שְׁלָעָכְטַּ, מִיר וּוּלְעַן מוֹזָן פִּירָן אָ מְלָחָמָה
דָּרְיִי קָעָנָן זִיבָן. אָה, וּוּגַּעַן מִרְ הָאָבָּן כָּאָטָשָׁ מִיט זִיךְ דִּי
שְׁטָרִיקְ מִיט דִּי טְשְׁוּעָקָם.

דערוויל איז מורך צוגעקומען. ער איז נישט
אנגעהפאלן אוית אונדו, נאָר נאָר אַנגעההיין צו רעדן
מייט ויסע רידעלעך, ווי ער איז נאָר אַפרײַנט אַונדוועז-
רעַר. די חברה-לייט זיינע זענען געשטעאנען אַרום אַונדו-
אַונז די חענט זיינער, האָבן מיר געווין, זענען געווין צו-
נויפגעדריקט אַין פּוֹיסְטָן, אַט וועלֶן זיַּי געמען ועצען.
— אַיר שפִּילְט זיך? — האָט מורך געפֿרענט. —
אפשר ווילט אַיר זיך שפִּילְט אַין זאָק?
— ווי אַזְוֵי שפִּילְט מען זיך אַין זאָק? — האָט זיך
וואָוקע געמאכט טאממעוואָאטע.
— מיר וועלֶן אַיך שווין אַיסְטָלָעָנָען די שפִּילְט.
האָט מורך אַ וואָנק געטָאָן מיט די אַוְינָן צו זיינע
חברה-לייט, — סע אַין זיינער אַ שיינע שפִּילְט.
— ניַּין, מיר ווילֶן נישט קיַּין ניַּיעַ שפִּילְט, — האָט
זיך שרעטעלע אַנגערופּן.
— אַיר ווילט נישט? פָּאָר ווּאָס, קעצעעלעך מיינע?
סע אַין אַ טיַּיעַרְעַ שפִּילְט.
וואָוקע האָט זיך אַנגעההיין צו רוקן אוית צורייכ.
אַיך האָב זיך אַנגעהבוֹיגָן, ווי אַיך ווילט עפָּעָם געוזכט
אוית דער ערַד אָנוֹ שרעטעלע אַין געווין דער אַינְצִי-
קָעַר, ווּאָס האָט אַים געקבָּט גַּלְיִיך אַין די אַוְינָן אַרְיִין.
דער רוּיטְעַר גוֹלָן האָט אַרְפָּגָעָלָאָט די אַוְינָן אָנוֹ גַּע-
פְּאָרָעָט זיך מיטן זאָק אָנוֹ אַין דער מינוט האָט אַים
שרעטעלע געגעבען אַ האָמָּאָן די פִּים, אַז ער האָט זיך
איַּברְגָּעָקָעָרט מיטן קאָפְּ אַין דְּרוּדָה. די אַנדְרָעָ
חברה-לייט האָבן צומְן אַנְהִיבָּ נישט פָּאָרְשָׁטָאָנָעָן ווּאָס
דאָ טוֹט זיך, ווּיְלָ זיך האָבן זיך נישט געריכְט אוית דְּעַם,
אוֹן זיך האָבן זיך געגעבען אַ בִּינְג אַרְוָנְטָעָר אַוְיפְּצָוְהִיבָּן
מורקען.

— איצט לאמיר אפטראטען, — האט אונדו שרעטע-
לע א קאמאנדרווע-געטען.
מיר האבן זיך געלאָזט לויין, אבער מיר האבן זיך
פארקערעוועט צום פעלד, נישט צו די פלויטן. דאמ
אי געוווען שלעכט, וויל מודקע אייז באַלד אויפגעשטאָ-
נען און די חברה-ליךיט נאָך אים. מיר זענען געלאָפּן
ווײַ אונטערגעשאָסנען און זיך נאָך אונדו.
ווײַ לאָג מיר זענען אוי געלאָפּן וויס איך נישט.
אומגעקלוקט האָבן מיר זיך וווען פֿלִיצְלִינְג איז פֿאָר אונדו
אייסגעוואָקסן אָן אָקְם. פֿוֹנוֹוָאנְגְּעַט האָט ער זיך גענו-
מען? גֿרוּים אייז ער געוווען, אָפּשֶׁר העבר פֿוֹן אונדווער-
שְׁטוּב, און הערנער האָט ער געהאט גֿלִיכְבָּע, גֿעְקָרְבָּ-
טָע, מיט פֿאָרְשָׁאָרְפָּטָע שְׁפִיצְן. אִיבְּעֶרְלְוִין אִים האָבן
מיר מורה געהאט, ווֹאָרים אָן אָקְם, אָן מע אַנטְלוּיְפָט
פֿוֹן אִים, ווֹעֶרט ער ערשות גוֹט צערײַצְט און יַאְגְּט זיך
נאָך.

לעקסענדערען האָבן מיר נישט געזען, מודקע מיט
זיין חברה אויך נישט. וואָו זענען מיר? שרעטעלע
האָט דער ערשטער זיך געפּגען:

— וויסט אויר ווֹאָם? לְאָמֵר שׂוֹין פֿרְאוֹוֹן אונדווער
כח אויפָן קלִינְעַם שׂוֹר-הַבָּר!

— ווֹאָם רעדסטו? — האָט ווֹאָזְקָע אַיסְגָּעָזְרִין, —
מיר זענען דאָר דערוויל נישט קִין רִיזְן און דער אָקְם
אייז גֿרוּסְעָר.

אָבער שרעטעלע האָט זיך געהאלטן ביי זיינעם:
דאמ איז דער קלִינְעַר שׂוֹר-הַבָּר אָנוֹ מִיר דאָרְפָּן אוֹס-
פֿרְאוֹוֹן אוֹיףְּ אִים אונדווער כוֹחות. דער אָקְם איז גֿע-
שְׁטָאנְעַן אָ שְׁטִילְעַר און האָט אוֹיףְּ אונדו אַפְּילְוּ נישט
געַקְוָקָט, האָבן מיר דערוויל גֿעַקְעַט זיך דורךשׂמוּסְטָן.

געבליבן איז ווי שרעטעלע האט געזאנט: איך האב זיך אונגעבעוינן מיטן כאפ אראף, ואווקע איז אroiפ-געקראכן אויה מיר און דערניך איז שרעטעלע אroiפ-געקראכן אויה וואווקען. פון וואווקען האט זיך שרע-טעלע אראפגענאלטשט גלאיך צום אקס איפן רוקן.
איך האט געדארפט אנקוקן שרעטעלען. די אויגן האבן אים געברענט און געועסן איז ער אוייפן אקס, ווי א רייטער אויה א פערד. מיר ביידע, איך מיט וואווקען, זענען געשטאנען דערציטערטעה, וויל מיר האבן געזען ווי דער אקס דרייט זיך אהין און אהער.

שרעטעלע האט זיך ביסלעכובויז ארוןטערגערוקט ביז צו די העדרנער און האט מיט ביידע העט זיין אונגע-נומען. און דא האט עס געטראפען: דער אקס האט פלאצ'לונג אוייפגעוויבן דעם כאפ, ווי ער וואלט זיך איזומגעקוקט וואו ער איז אין דער וועלט, די פיס האט ער א נראב-געטאן אין דער ער אין . . . געלאומ זיך לוייפן.

איך מײינט אודאי איז סאייז געזען א פשוט לוייפן. א, ניין, ער האט זיך געטראנן ווי א ווינט, און שרעטעלע איז געועסן אויה זיין רוקן און זיך אונגעהאלטן איז די העדרנער. מיר זענען נאכגעלאפען און געישריגן און שרע-טעלע איז געשפרונגגען איז דער לופטן און געישריגן. וואס היעכער מיר האבן געישריגן, אלץ ניכער איז דער אקס געלאפען, ביז מיר האבן אים שיין נישט געקענט דעריאן.

די מעשה מיטן אקס איז נישט אפגעלאפען איזו גלאאט.

אויס ריזן --- א סוף צו דער מעשה

פלוצלינג האט זיך דער אקס געגעבן א דריי-אויים צו אונדז און, — מיטן קאָפּ אָרָאָפּ צו דער ער און די הער-נער אויסגעשטעלט פֿאָרוּס, — האט ער זיך געווֹאָרְפּן גַּלְיִיךְ אַוִיפּ אונדז. אַיר האט געדאָרְפּט וּזְעֵן וּזְפּוֹן דער נָאָוּ האט אִים גַּעֲזַעַט אַרוּיךְ, וּזְיִי אַגְּנוּעָנִיךְ וּוֹאָלְטַ בִּי-אִים גַּעֲבָרְעַנְטַ אַפְּיעַר, אָוּן די אַוִינְגַּן זַעַנְעַן אִים אַרוּסְגַּעַן-קְרָאָכְן פּוֹנְעָם קָאָפּ.

אוּן שְׁרֻעְמְתַּעַלְעַ אַוִיפּ אָקְסַ, — אַ, סַע אַיְזַ גַּעַזְעַן אַשְׁרָעַ אִים אַנְצּוּקָן. צָוּם אַנְהִיבּ אַיְזַ עַם בֵּי אִים נָעַזְעַן אַשְׁפִּילַ, אַבְּעַר דַּעֲרַנְאָרְ האָט ער גַּעַזְעַן אַוּ דַּעַר סָוֶּפּ וּוּעַט נִישְׁטַ וּזְיִי קִין גַּוְתָּעַר אָוּן ער האָט גַּעַזְעַן נִישְׁטַ מִיטַּ זַיְן קוֹל.

אוּן דַּעַר אָקְסַ האָט זיך אַוִיסְגַּעַדְרִיכִים, האָבָן מִיר, — אַיר מִיטַּ וּוֹאָוְקָעַן, — גַּעַלְאָוּט זיך לְוִיפּן צּוּרִיקַ, וּזְיִי-לְאָנְגּ מִיר זַעַנְעַן אַזְוִי גַּעַלְאָפּוֹן וּוּוֹיִס אַיךְ נִישְׁטַ, נָאָר מִיטַּ אַיְזַ פָּאָר אַונְדוּ אַוִיסְגַּעַוְאָקְסַ אַבְּיִים אָוּן, — מִיר האָבָן זיך אַפְּילַן נִישְׁטַ אַפְּגַּעַרְעַדְטַ, — נָאָר בִּידְעַ האָבָן מִיר אַנְגַּעַהְיִיבּ צוּ קְלַעְטְּרַוּן אַוִיפּ בּוּיִם. וּזְיִי מַאָלַ-פּעַם זַעַנְעַן מִיר גַּעַקְרָאָכְן אַוִיפּ בּוּיִם אָוּן, אַוּ מִיר זַעַנְעַן שְׂוִין גַּעַזְעַן נָאָר אַוִיבָּן, אַיְזַ דַּעַר אָקְסַ צּוֹנְעַלְאָפּוֹן אָוּן אַיְזַ מִיטַּאָמָלַ גַּעַבְלִיבָּן שְׁמַטְיִין. ער האָט מִיטַּ די הַעֲרָנְעַר אַ וְעַזְעַטְאָן אַינְעָם בּוּיִם אָוּן שְׁרֻעְמְתַּעַלְעַ האָט גַּעַגְעַבּוֹן אַ קְנָאָקְ-אַרְוָנְטַעַר אַוִיפּ דַּעַר ערְ.

סַע אַיְזַ שְׂוִין גַּעַזְעַן אַיְינְמַאָל אַ פָּאָל, דַּעַר בּוּיִם האָט אַושַּׁ אַ צִימְטַעַר גַּעַטְאָן. אַ גַּלְיִיךְ נָאָר וּוּאָס דַּעַר אָקְסַ אַלְיִין האָט זיך דַּעַר שְׁאָרָאָקְן אָוּן אַיְזַ אַנְטְּלָאָפּוֹן. מִיר,

פונעם בויים, האבן אַרְוָנֶת עֲרָגָעָקָוּקָט אָוֹן דִי הַעֲרָצָעָר
זענען אונדו צעריסן געוווארן פאָר שְׁרָעַטְעַלְעָן.
ווען דער אַקְס אַיז שְׂוֵין גַּעֲוָעָן וַיִּית, זענען מיר
אַרְוָנֶת עֲרָגָעָקָאָכָן פּוֹנוּם בויים. שְׁרָעַטְעַלְעָן אַיז גַּעַלְעָן
אַהֲלָב-טוּמָעָר, דִי אַוִינָן פָּאַרְמָאָכָט, פּוֹנוּם מַוִּילְהַאָט
אִם אַרְוָיסְגַּעַזְעַצְטָמָא שְׂוֵים.

— שְׁרָעַטְעַלְעָן, עַפְן דִי אַוִינָן, — הַאָט וַיַּאֲוֹקָעַ גַּעַ-
שְׁרִינְגָּן צַו אִם מִיט אַ וַיַּיְנְעַנְדִּים קָוֵל אָוֹן אִם גַּעַטְרִיְסְלָט.
אַבְעָר שְׁרָעַטְעַלְעָן הַאָט דִי אַוִינָן נִישְׁתְּגַעַפְנָט.

— שְׁרָעַטְעַלְעָן חַלְשָׁט, — הַאָב אַיךְ גַּעַוָּאנָט, אָוֹן
וַיַּאֲוֹקָעַ הַאָט עֲרַשְׁת אַיצְטָעָר אַוִיפְגַּעַהְיוֹבָן דָּאָס אַמְתָע
גַּעַשְׁרִי.

אַיךְ הַאָב נִישְׁתְּגַעַפְנָגָן, נַאֲר אַיךְ בֵּין גַּעַלְאָפָן צָוָם
שְׁמַעְטָל. סַע הַאָט מִיר גַּעַנוּמוּן אַ לְאַנְגָּעָן צִיְּתָן בֵּין
אַיךְ בֵּין צְרוּיקָגַעַקְוּמוּן מִיט צְוֵויִי מַעֲנְטָשָׁן, וּוֹאָס אַיךְ
הַאָב גַּעַטְרָאָפָן אַוִיפָּן וּוֹעֲגָן. וַיַּאֲוֹקָעַ אַיז גַּעַשְׁטָאָנָעָן
אַיבְּרָגָעָהְבָּיָן אַיבְּעָר שְׁרָעַטְעַלְעָן אָוֹן הַאָט גַּעַבְּרָאָכָן
דִי הָעָנָט. דִי צְוֵויִי מַעֲנְטָשָׁן, — שְׁכָנִים אַוְנְדוּעָרָע, —
הַאָבָן אַוִיפְגַּעַהְיוֹבָן שְׁרָעַטְעַלְעָן אָוֹן אַיְנָעָרָהָט גַּעַ-
וֹאָנָט :

— עַר חַלְשָׁט פּוֹן שְׁרָעָק. מַע דָּאָרָת גִּיסְן אוֹיָה אִם
וַיַּאֲסָעָר.

אַ ברְוָנוּם אַיז גַּעַוָּעָן נִשְׁתְּגַעַפְנָגָן זַיִיט אָוֹן וַיַּאֲוֹקָעַ הַאָט
גַּעַבְּרָאָכָט אָוֹן עַמְּעָר וַיַּאֲסָעָר. מַע הַאָט שְׁרָעַטְעַלְעָן אַפְ-
גַּעַנְאָסָן אָוֹן עַר הַאָט זַיִד אַ רִיר גַּעַטְאָן. דָּעַרְנָאָר הַאָט
עַר גַּעַעְפָּנָט דִי אַוִינָן אָוֹן זַיִד אַרְוָמְגַעְקָוּקָט, וּוֹי עַר וַיַּאֲלָט
נִשְׁתְּגַעַפְנָט גַּעַוָּאָסָט וּוֹאָוֹעָר אַיז דַּעְרָ וַיַּעַלְט. עֲרַשְׁת,
אוֹעַר הַאָט דַּעְרוֹזָעָן דִי צְוֵויִי שְׁכָנִים אָוֹן אַונְדוֹן, וּוֹי דַּעְרָ-
שְׁרָאָקָן מִיר זענען, הַאָט עַר אַנְגָּעָהְבָּיָן צַו שְׁרִיּוּן :

... און שרעטעלע אויפֿן אָקְם, ס'אייז געווען אַ שְׁרַעַך אִים אַנְצּוּקוֹן ...

— מאמע . . . מאטע . . . אקס . . . שור חבר . . .
— וואם פלאפלט ער ? — האבן די מענטישן גע-
פרענט, — ער איי רעכט און דער ארבעט, ווייזט אויס...
מיר האבן גוט פארשטאנגען וואם שראטעןעלע רעדט,
אבער דערציילן האבן מיר נישט געקענט, ווארעם די
מעשה מיטן שור-הבר האבן מיר דאר געדארפט האלטן
בסוד.

מיר האבן געבראכט שראטעןעלען אהיים און, פרענט
שווין גארנישט וואם סע האט זיך דארטן אפגעטאן. די
מאמע האט געווינט ווי מע באוינוינט א טויטן. דער
מאטעה האט געשוויגן, אבער ער האט אַרומגעשפאנט
איבער דער שטוב און האט אלעמאָל געוואָרפן אוית
אונדו אַ קוק, ווי ער וואָלט אונדו געוואָלט צעריסן אוית
שטייקער.

שראטעןעלען האט די מאמע אַריינגעליינט אין בעט,
איינגעדעקט מיט דריי קאָלדרעム, באָטש סע איי געוווע
אין מיטן זומער. שראטעןעלע איז געלען פֿאָרטאַיעט,
מיט אָפּענען אויגן וואם האבן גארנישט געוווען. ער האט
געהאלטן אין איין רעדן פונעם שורי-הבר, קאָפּל דעם
קונצנמאָכער, דעם רוייטן מורךען און וואָם אַיר ווילט
אלײַין. דריי טען איז שראטעןעלע אָזוי אַפּגעלען אין הייז,
אויפּן פֿערטן מאָג האט די הייז אַנגעהָיִיבן אָפּצּוֹפּאָלָן,
די אויגן זענען אַים געוואָרן קלערער און ער האט אויפּ-
געהערט צו רעדן זיינע גארישקייטן.

ווען שראטעןעלע האט שווין אַנגעהָיִיבן אַרומצונגין,
אייז ער געוווען אויסגעדרט און בלײַיך, די אויגן זענען
אַים געוווען גרוּים אַון אָומְעַטֵּיך, — גארנישט דער שרע-
טעלע וואָם אלעמאָל. ער האט געשוויגן אַון האט זיך
געהית פֿוּן אונדו, ווי ער וואָלט מורה געהאלט אַון מיר
ויאָלָן אַים ווידער עפּעס נישט אַפּטָּאן. אַבער מיר האבן

דאך אים גארנישט אַפְגָעַטָּאָן, ער אלײַין האט דאך גע-
וֹזָלֶט אוֹסְפְרוֹאוֹן דעם אַקְם, אַיְדָעֶר מִיר גַּיְעַן צָוֵם
שׂוֹרֶ-הַבָּר.

סֻעָאַיְוָן שׂוֹן גַּעֲוָעַן שְׁפָעַט אַיְן זָמָעֶר. לְעַקְסָעַנְדָּרְעַן
איַז שׂוֹן גַּעֲוָעַן פּוֹל מִיטָּקָאָוּנָעָם, מַאַלְיָאָנָעָם אָוּן וּוֹיִינְ-
טְרְזִיבָּן. אַיְזָן דַעַר צִיְתָן אַיְזָן זָיְעַר פְּרִילְעַד אַיְזָן לְעַקְסָעַן-
דְּרָעַן: אַיְוָת דַי פְּעַלְדָעַר דְּרַעַשְׁטָמָעַן דַי תְּבוֹאָה אָוּן
סֻעָטְרָאָגָט זִיךְ פּוֹן דַאְרָטָן אַגְּנוֹאָנָגָן בַּיּוֹ שְׁפָעַט אַיְזָן דַעַר
נָאָכָט. אַיְזָן שְׁטָעַטְלָאַלְיָאָן זַעֲנָעַן יִידָן פְּאַרְנוּמָעַן מִיטָּקָאָוּן
קְוִיפָּן אָוּן פְּאַרְקוּיפָּן תְּבוֹאָה. אַלְעָא אַינְדָעַרְפָּרִי קְוּמוּן
וּגְאָנָסָמָאָנְגָעַלְאָדוֹן מִיטָּקָאָוּנָעָם, מַאַלְיָאָנָעָם אָוּן וּוֹיִינְ-
טְרְזִיבָּן. קִינְדָעַר לְזִיףְן אַרוֹם אַיְבָעָרָן גַּעַלְאָן קִינְיָעָר
קְוָקָט זִיךְ נִישְׁטָאָמָט אַיְוָת זַיְיָ, וּוֹיִילְדִי גַּרְוִיסָעָזָעָן פְּאָרָ-
נוּמָעָן.

— וּוֹאָם וּוֹעַט זַיְיָן מִיטָּקָאָוּנָעָר נִיְיָן צָוֵם שׂוֹרֶ-הַבָּר?
— הָאָט וּוֹאָוּקָעָזְיךָ אַגְּנוֹרְפָּוּן אַיְזָן אַיְינָעָם אַפְּאַרְנָאָכָט,
— שְׁרַעַטְעַלְעָאָשְׁוֹוִיְגָט אָוּן מִיר אַלְיָאָן . . .
— מִיד אַלְיָאָן וּוּעָלָן נִשְׁטָאָמָן, — הָאָב אַיְדָאָמָאָן
בְּעַרְגָּעָרְיוֹסָן.

— אַפְּשָׁר אַיְזָן שְׁרַעַטְעַלְעָאָשְׁוֹוִיְגָט נַאֲךְ אַלְצָאָרְיוֹן? — הָאָט
וּוֹאָוּקָעָזְיךָ אַגְּנוֹרְפָּוּן גַּעַרְעָגָט.

— אַפְּשָׁר אַיְזָן ער נַאֲךְ . . . מִיד וּוּעָלָן אַיְם פְּרָעָן.
טָאָקָעָ יְעָנָעָם פְּאַרְנָאָכָט אַיְזָן שְׁרַעַטְעַלְעָאָשְׁוֹוִיְגָט
קְוּמוּן אָוּן הָאָט זִיךְ בִּיסְלָעְכָוְיָזָאָגְגָהָיְבָן צַוְּשְׁפִּילְזָן
מִיטָּקָאָוּן. אַךְ, סֻעָאַיְוָן גַּעֲוָעַן אַזְוִי גַּוְתָּן צַוְּשָׁעָן וּוֹיִשְׁרָעָ-
טְלָעָאָשְׁפִּילְטָזְיךָ זִיךְ שׂוֹן, וּוֹיִינְעַנְלָגָעָאָזְגָּזָן צִינְרָן זִיךְ
אָן. פְּלוֹצְלָנָגָהָאָט אַיְם וּוֹאָוּקָעָזְיךָ אַפְּרָעָנְגָעָטָאָן:

— שְׁרַעַטְעַלְעָאָשְׁוֹוִיְגָט מִיר צָוֵם שׂוֹרֶ-הַבָּר?
שְׁרַעַטְעַלְעָאָשְׁוֹוִיְגָט אַיְדָעָר גַּעֲטָאָן, אַיְזָן דַי אַיְינָן אַיְזָן
אַיְם דַוְרְכָגַעְלָאָפָּן אַשְׁרָעָק. ער הָאָט גַּעַשְׁוֹוִינָן אָוּן מִיר

בידע זענען געזען מיט קלאפנדיקע הערצער. דער-
נאר האט ער געזאגט שטייל :
— קיינמאָל נישט . . . איך בין שוין מער נישט קיין
רייז . . .

— וואָס הײַסט דו ביסט נישט קיין ריז ? — האט
וואָוקע אַנגגעשטעלט אוית אַם אַ פֿאָר אויגן, — מיר
האָבן דאָר אַפְּגערעדט צויזשן זיך או מיר זענען ריז ?
אַבער שרעטעלע איז געוווען קלונג און מיר האט זיך
געדאָכט אוֹז די אויגן האָבן בי אַם געשמייכֶּלט וווען
ער האט גערעדט :

— דערפֿאָר, וואָס וווען איך בין געוווען קראָנק, האָב
איך אויסדעָרציילט אלצִידִינְג . . . אַ ריז, אוֹ ער דערציילט
אוֹ ער איז אַ ריז, ווּרט ער אַים ריז . . .
איַן שוין שרעטעלע אַים ריז, אַבער מיר ? איך מיט
וואָוקען ? בי זיך האָב איך זיך געטראָכט, אוֹ וווען איך
וואָאלט געהאט אַזָּא גוֹטָן תִּירוֹץ ווי שרעטעלע, ווּאלט
איך אוֹיך געוואָרָן אַים ריז. אוֹתָה שרעטעלען האָב איך
איַצְטָג עַקְוּקְט, ווי אוֹתָה אַיִּינְעָם וואָס האָט זיך געראָטָע-
וועט פֿוֹן אַ פֿיעָר אַזְמָן דִּי פֿלָאָמָען. וווען איך ווּאלט זיך
נאר שטיין איַן מיטן דִּי פֿלָאָמָען. נאר איך ווּאלט זיך
נישט געשעט, ווּאלט איך זיך געבעטן בי שרעטע-
לען :

— מלונער ברודער מיינער, מאָך מיך פֿאָר אַים
רייז . . .

וואָוקע איז געוווען וויער טרוּיעָרֵיך : ער האט נישט
געווּאלט פֿאָרְלִירְן שרעטעלען, ווּאָרָעָם שרעטעלע איז
דאָר געוווען ער אַמְתָּעָר ריז, אַ סִימָן, ער איז ער
ערשטער אַרוֹיף אוּפְּנָאָקְס. נאר שרעטעלע איז דאָר
פאָרט גערעכט : ער האט דערציילט . . .
יאָ, אָונְדוֹ בִּידְעָ, — מיר מיט וואָוקען, — איַן גַּע-

ווען וויער שלעכט. בליעבנ נאר צוויי ריזן האבן מיר
ニישט געוואַלט און וווען אויס ריזן האבן מיר נישט גע-
קענט.

— ווען קאָפֶל ווּאַלְט דָא אִצְטָן גַּעֲוָעַן, — האט וואַו-
קע געוואָגַט.

און ווי ער האט עם אויסגעזאנט, איז קאָפֶל גע-
קּוּמָעַן. ער איז אִצְטָן גַּעֲוָעַן נָאָר אויסגעדרטער ווי
פריער, און אָפָּנָעָרִיסָן אַיז ער גַּעֲוָעַן, און פָּאָרְשְׁטוּבָט.
נָאָר דָּעַר שְׂמִיכָּל זַיְנָעָר אַיז גַּעֲוָעַן לִיכְתִּיקָּעָר אַיז די
אוינָן זַעֲנָעַן גַּעֲוָעַן טִיפָּת, ווי אַיך ווּאַלְט אַרְיִינְגָּעָקוּמָט
איין טיפָע ברונעמער.

— דָא קאָפֶל! — האט וואָוְקָע אויסגעשריגן און
הָאָט אַוֵּש אַטְּאַנְּצָגָטָן.

— שְׁשַׁש . . . — האט קאָפֶל אַמָּאָר גַּעֲטָאָן מִיט דָעַר
הָאָנָט, — זַעֲמָט וֵיד, קִינְדָּעָר, מִיר ווּעָלָן וֵיד דָוְרְכָּרְדָּן . . .
קאָפֶל האט אָנוֹדוֹ דָעַרְצִילָט אַז דָּאָס שְׁטָעַקְעַלְעָ
זַיְינָס האט וֵיד צַעֲרָאָכוֹן, אַז אַיז קאָפְּרָעָשָׂט האָבָן וֵיד
אַים די סְטָעַנְגָּעָם אַיבָּעָרְגָּעָרִיסָן . . .

— אַבָּעָר אַיך ווּעָל גַּיְינָן ווִיְיטָעָר, — האט ער גַּעֲרָעָדָט
מִיט זַיְן בְּרוֹסְטִיקָן קוֹל, — נִישְׁטָאָן קִיְּין אָנְדָּעָר וָאָר, נָאָר
גַּיְינָן אַז נִיְּין . . .

דָעַרְנָאָר האט ער גַּעֲנוּמָעַן שְׁרָעַטְעַלְעָן בֵּי דָעַר
הָאָנָט אַז האט גַּעֲוָאָגַט :

— אַיך האָב גַּעֲהָעָרט ווּאָס מִיט דִיר האָט וֵיד גַּע-
טְרָאָפָן. דָעַרְפָּאָר טָאָקָע בֵּין אַיך גַּעֲקוּמָעַן . . . אַבָּי
בִּסְטָאָטָש גַּעֲזָוָנָט . . .

— אַבָּעָר רִיזָן . . . — האט וואָוְקָע גַּעֲוָאָגַט מִיט אַ
צִימָעָר אַז קוֹל.

— סְע אַיז נָאָר נִשְׁטָא גַּעֲקוּמָעַן די צִימָט, — האט

קָאָפֶל נְעוֹזָנֶט אֲזַי אָמַעְתִּיק, אָז דָּאַס הָאָרֶץ הָאָט מֵיד
אַיְשׁ אַדְרִיךְ גַּעַטְאָן, — אַיְדָר דָּאָרְפָּט אָוְנְטָעוֹרְאָקָטָן, אַיְדָר
וּעַט אַסְדָּו וּוַיְסָן, אַסְדָּו לְעַרְנָעָן, וּעַט אַיְדָר נִין וַיְדָשָׁלָאנָן
מִיטָּן שָׂוָרְהָבָר . . . אַיְדָר פָּאָרְשָׁטִיטָם, דָּעָר עִיקָּר אַיְזָו אַיְדָר
וְאַלְטָן וְעַלְטָן אַיְסָלְיִיזָו דִּי וּוְעַלְטָם, אַיְדָר וְאַלְטָם וַיְדָם

קָאָפֶל הָאָט וַיְדָר אַנְגָּעָבָיָגָן פְּרִיעָר צָו שְׁרָעַטְעַלְעָן,
דָּעַרְנָאָךְ צָו וּוְאַוּקָעָן אָזְנוֹ דָּעַרְנָאָךְ צָו מֵיד אָזְנוֹ
גַּעַקְוָשָׁט אַיְזָן דִּי שְׁטָעָרָנָם. עָר הָאָט וַיְדָר אַיְפָגָעָהָיָבָן אַיְזָן
אַיְזָן דָּעָר הַאַלְבָ-טָוָנְקָלְקִיטָם וַיְדָר גַּעַלְאָזָט אַוּוּקָשְׁפָאָנָעָן.
וּוְאָס וּוְיִטְעָר עָר אַיְזָו אַוּוּקָגָעָנָאָנָגָעָן, אַלְצִי הָעָכָר אַיְזָו עָר
גַּעַוְאָרָן, — אַזְיָי הָאָט וַיְדָר אַוִּיסְגָּעָדָאָכָט. אָזְנוֹ, אָזְעָר
אַיְזָו שְׂוִין אַיְזָו גַּאַנְצָן נִישְׁתָּגָעָוָן, אַיְזָו עָר עַרְשָׁטָט גַּעַשְׁטָטָאָ
נָעָן פָּאָר מֵיד אַהֲכָעָר, אַגְּלִיְיכָעָר אַיְזָו אַיְדָהָבָ, דָּאָכָט
וַיְדָם, גַּעַהְעָרָט וַיְזָוְן קָוָל :

— דָּעָר עִיקָּר אַיְזָו וְאַלְטָם וְעַלְטָן אַיְסָלְיִיזָו דִּי
וְעַלְטָם . . .

פָּאָרְשָׁטָאָנָעָן הָאָב אַיְדָר נִישְׁתָּוְאָס עָר הָאָט גַּעַ-
מִינְטָם, אַבָּעָר אַפְּילָו הַיְינָטָם, וּוּעָן אַיְדָר בֵּין שְׂוִין אַדְעָר-
וְאַקְסָעָנָעָר, הָעָר אַדְנָאָר וַיְזָוְן בְּרוּסְטִיקָקָוָל :

— דָּעָר עִיקָּר אַיְזָו וְאַלְטָם וְעַלְטָן אַיְסָלְיִיזָו דִּי
וְעַלְטָם . . .